

บทที่ 2

วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยเรื่อง การพัฒนาชุดฝึกอบรมทางไกลเรื่องการแนะแนวอาชีพสำหรับครูแนะแนวระดับมัธยมศึกษาจังหวัดนนทบุรี ผู้วิจัยได้รวบรวมวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องในการวิจัย ดังนี้

1. แนวคิดเกี่ยวกับการแนะแนวอาชีพ
2. ทฤษฎีสำคัญที่เกี่ยวข้องกับการแนะแนวอาชีพ
3. แนวทางและตัวอย่างการแนะแนวอาชีพ
4. งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการแนะแนวอาชีพ
5. การพัฒนาชุดฝึกอบรมทางไกล
6. งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับชุดฝึกอบรมทางไกล

1. แนวคิดเกี่ยวกับการแนะแนวอาชีพ

แนวคิดเกี่ยวกับการแนะแนวอาชีพมีสาระสำคัญ ประกอบด้วย ความหมาย ความสำคัญ และหลักการสำคัญในการแนะแนวอาชีพ ดังนี้

1.1. ความหมายของการแนะแนวอาชีพ บุคคลสำคัญที่ศึกษาและพัฒนาการแนะแนวอาชีพ ได้กล่าวถึงความหมายของการแนะแนวอาชีพไว้ ดังนี้

แฟรงค์ พาร์สันส์ (Frank Parsons cited in Creager and Deaco, 2012, p. 45) ได้กล่าวถึงความหมายของการแนะแนวอาชีพว่าหมายถึง กระบวนการที่ผู้ให้บริการจัดกิจกรรมต่างๆ เพื่อช่วยให้ผู้รับบริการรู้จักและเข้าใจตนเองในเรื่องความถนัด ความสนใจ บุคลิกภาพเกี่ยวกับอาชีพ มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับโลกของอาชีพ และสามารถตัดสินใจเลือกอาชีพได้อย่างเหมาะสมกับตนเอง

สำหรับความหมายของการแนะแนวอาชีพ ในทัศนะของ ฮอลแลนด์ (Holland cited in Sharf, 2013, p. 7) มีจุดเน้นที่เพิ่มเติมว่าเป็นกระบวนการที่ช่วยให้ผู้รับบริการสามารถเลือกอาชีพที่เหมาะสมกับลักษณะของตนเองซึ่งฮอลแลนด์ได้แบ่งลักษณะของบุคคลที่เกี่ยวข้องกับงานอาชีพออกเป็น 6 ประเภท คือ 1) ชอบสภาพเป็นจริง (Realistic) 2) ชอบค้นคว้า (Investigative) 3) ชอบศิลปะ (Artistic) 4) ชอบสังคม (Social) 5) กล้าคิดกล้าทำ ชอบวางแผน (Enterprising) และ 6) ชอบระเบียบแบบแผน (Conventional) นอกจากนี้ ฮอลแลนด์ได้แบ่งลักษณะของสิ่งแวดล้อมในการทำงาน

อาชีพออกเป็น 6 ประเภท เช่นเดียวกันกับลักษณะของบุคคลด้วย หากบุคคลสามารถเลือกอาชีพได้
 เหมาะกับบุคลิกภาพของตนจะทำให้มีความสุขและประสบความสำเร็จในอาชีพนั้น

ส่วนการแนะแนวอาชีพ ตามแนวคิดของ กินซ์เบิร์ก (Ginzberg) และคณะ ซึ่งประกอบด้วย
 กินส์เบิร์ก (Ginsburg) แอกเซลราด (Axelrad) และ เฮอร์มา (Herma) (Shen-Miller, McWhirter
 and Bartone, 2012, p. 14-15) กล่าวว่า การแนะแนวอาชีพ หมายถึง การจัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมให้
 ผู้รับบริการมีพัฒนาการด้านอาชีพเหมาะสมตามช่วงวัย โดยในระยะคิดฝันหรือจินตนาการ ผู้ให้บริการ
 ควรจัดกิจกรรมส่งเสริมให้ผู้รับบริการมีความคิดและจินตนาการถึงอาชีพที่ตนอยากเป็นในอนาคต สำหรับ
 ระยะทดลองเลือกอาชีพ ผู้ให้บริการต้องจัดกิจกรรมส่งเสริมพัฒนาการให้เด็กและวัยรุ่นมีโอกาสสำรวจ
 อาชีพตามความถนัด ความสนใจของตนที่มีต่ออาชีพต่างๆ และเริ่มเรียนรู้ว่าตนเองชอบหรือไม่ชอบอาชีพ
 ใดๆ รวมทั้ง ในระยะพิจารณาเลือกตามความเป็นจริง ผู้ให้บริการต้องจัดกิจกรรมที่มุ่งช่วยเหลือให้บุคคล
 ที่อยู่ในช่วงวัยรุ่นจนถึงวัยผู้ใหญ่ ได้ตระหนักในการเข้าสู่อาชีพของตนเอง สามารถจำกัดทางเลือกอาชีพให้
 แคบลงและมีความเฉพาะเจาะจงสอดคล้องกับความรัก ความสนใจในอาชีพที่แท้จริงที่ตนต้องการจะ
 ประกอบอาชีพในอนาคต

บุคคลสำคัญอีกท่านหนึ่งที่สนใจศึกษาพัฒนาการด้านอาชีพ คือ ซูเปอร์ (Super, 1957
 cited in Sharf, 2013, p. 10; Creager and Deaco, 2012, p. 53) ได้ให้ความหมายการแนะแนว
 อาชีพว่า เป็นการจัดมวลประสบการณ์เพื่อส่งเสริมให้บุคคลมีพัฒนาการทางอาชีพที่เหมาะสมกับช่วงวัย
 มีวุฒิภาวะทางอาชีพ (Career Maturity) ที่เกิดขึ้นตลอดช่วงชีวิตของมนุษย์

สรุปได้ว่า การแนะแนวอาชีพ หมายถึง การจัดกิจกรรมด้วยรูปแบบที่หลากหลายที่ช่วยให้
 ผู้รับบริการหรือผู้เรียนได้รู้จักและเข้าใจตนเองทั้งด้านความถนัด ความสนใจ บุคลิกภาพเกี่ยวกับอาชีพ อีก
 ทั้งยังเป็นการจัดกิจกรรมที่ช่วยให้รู้จักและเข้าใจโลกของอาชีพที่มีความซับซ้อนหลากหลายโดยเฉพาะ
 อย่างยิ่งในยุคของการเปลี่ยนแปลงทั้งทางเศรษฐกิจ การเมือง สังคม และเทคโนโลยี รวมทั้งการก้าวเข้าสู่
 ประชาคมอาเซียนที่ทำให้มีอาชีพต่าง ๆ เกิดขึ้นอย่างหลากหลายได้อย่างละเอียดลึกซึ้งยิ่งขึ้นด้วย ซึ่งการมี
 ความรู้เกี่ยวกับตนเอง และรู้จักโลกของอาชีวดังกล่าวข้างต้นจะช่วยส่งเสริมพัฒนาการด้านอาชีพ ของ
 ผู้เรียนให้เหมาะสมกับวัย สามารถตัดสินใจเลือกอาชีพและวางแผนเพื่อเข้าสู่อาชีพได้อย่างมีประสิทธิภาพ

1.2 ความสำคัญของการจัดกิจกรรมแนะแนวอาชีพ มีความสำคัญต่อบุคคลที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

1) ความสำคัญต่อผู้เรียน

(1) ช่วยให้ผู้เรียนรู้จักและเข้าใจตนเองเกี่ยวกับความถนัด ความสนใจ บุคลิกภาพใน
 อาชีพ ซึ่งจะช่วยเป็นข้อมูลพื้นฐานในการตัดสินใจและวางแผนเกี่ยวกับการศึกษาต่อและประกอบอาชีพที่
 เหมาะสมสอดคล้องกับตนเองในอนาคต

(2) ช่วยให้ผู้เรียนรู้จักลักษณะของอาชีพต่างๆที่ตนสนใจอย่างลึกซึ้งรอบด้าน ทั้งลักษณะการทำงานอาชีพ ความรู้ความสามารถที่ใช้ในการทำงานอาชีพ คุณค่าของอาชีพต่อสังคม ประเทศชาติ โอกาสความก้าวหน้าในอาชีพ ตลอดจนสิ่งแวดล้อมของอาชีพ

(3) ช่วยให้ผู้เรียนสามารถตัดสินใจเลือกแผนการศึกษาและการประกอบอาชีพได้ สอดคล้องกับความสนใจในอาชีพของตนเอง

2) ความสำคัญต่อครูแนะแนว โดยช่วยให้ครูแนะแนววางแผนและดำเนินการจัดกิจกรรมแนะแนวอาชีพได้อย่างละเอียดรอบคอบ มีแผนกิจกรรม วัตถุประสงค์ สำคัญ ขั้นตอนการดำเนินกิจกรรม สื่อวัสดุทัศนูปกรณ์ ตลอดจนการวัดและประเมินผลที่ครบถ้วน ส่งผลต่อประสิทธิภาพในการจัดกิจกรรมแนะแนวอาชีพ

3) ความสำคัญต่อสถานศึกษา การที่ผู้เรียนได้รับการส่งเสริมพัฒนาการด้านอาชีพอย่าง สมวัย ย่อมเป็นผลดีต่อสถานศึกษาที่มีผู้เรียนตั้งใจศึกษาเล่าเรียนมีเป้าหมายทิศทางชัดเจน ซึ่งจะช่วยให้สถานศึกษาสามารถจัดกิจกรรมการเรียนการสอนต่างๆ ได้สอดคล้องกับความต้องการเพื่อส่งเสริม สนับสนุนให้ผู้เรียนไปสู่เป้าหมายทั้งด้านการศึกษาและอาชีพได้ดียิ่งขึ้น

4) ความสำคัญต่อครอบครัว พ่อแม่ ผู้ปกครอง ช่วยให้ผู้ปกครองสามารถให้การ สนับสนุนและส่งเสริมให้บุตรหลานของตนได้รับการศึกษา พัฒนาการ เตรียมตัวเข้าสู่อาชีพได้ตรงกับสิ่งที่ ตนชอบหรือสนใจ ทำให้มีความสุขทั้งในชีวิตการเรียน และการเตรียมตัวเข้าสู่งานในอนาคต นำมาซึ่ง คุณภาพชีวิตที่ดีในการอยู่ร่วมกันของสมาชิกในครอบครัว

5) ความสำคัญต่อชุมชน/สังคม ช่วยให้ผู้เรียน/สังคมได้รับประโยชน์จากการมีทรัพยากร บุคคลที่มีความรู้ ความสามารถ เป็นกำลังสำคัญในการพัฒนางาน พัฒนาอาชีพ ให้ประเทศชาติมี เศรษฐกิจ และสังคมที่ความมั่นคง มั่งคั่ง และยั่งยืนต่อไป

สรุปได้ว่า การแนะแนวอาชีพ มีความสำคัญต่อผู้เรียนที่ช่วยให้ตระหนักถึงความสนใจในอาชีพ ของตนอย่างแท้จริง สามารถเตรียมตัว พัฒนาการเตรียมความพร้อมเข้าสู่อาชีพได้เต็มตามศักยภาพ ส่งผล ให้ สถานศึกษา ครอบครัว ชุมชนและสังคมมีทรัพยากรบุคคลที่มีคุณค่า ซึ่งการจะเกิดผลสำเร็จดังกล่าวนี้ ได้ ครูแนะแนวถือว่ามีความสำคัญในการวางแผน ดำเนินการ ตลอดจนประเมินผลการจัดกิจกรรมแนะ แนวอาชีพ เพื่อให้เกิดผลดีแก่ทุกฝ่ายดังกล่าวมาแล้วข้างต้น

1.3 หลักการสำคัญของการแนะแนวอาชีพ เพื่อให้การแนะแนวอาชีพเกิดผลดีแก่ผู้เรียนและ บุคคลอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง ผู้จัดกิจกรรมแนะแนวอาชีพควรมีหลักการสำคัญ ดังนี้

1) หลักความเหมาะสมกับพัฒนาการทางอาชีพของผู้เรียน การจัดกิจกรรมแนะแนว จะต้องจัดให้เหมาะสมสอดคล้องกับวัย ทั้งรูปแบบของกิจกรรม ระยะเวลาที่ใช้จัดกิจกรรม รวมทั้งลักษณะ และประเภทของอาชีพที่นำมาใช้ในการแนะแนวก็ต้องคำนึงถึงความเหมาะสมกับวัย

2) **หลักความสอดคล้องกับหลักสูตรการจัดการศึกษา** การจัดกิจกรรมแนะแนวอาชีพ ต้องยึดหลักการของหลักสูตรที่เน้นการส่งเสริมและพัฒนาผู้เรียนซึ่งอาจครอบคลุมหลักสูตรการศึกษา ระดับชาติ ระดับท้องถิ่น และระดับสถานศึกษาที่มุ่งเน้นให้รู้จักตนเอง สามารถคิดตัดสินใจ คิดแก้ปัญหา กำหนดเป้าหมาย วางแผนชีวิตเพื่อเตรียมความพร้อมเข้าสู่อาชีพ สามารถปรับตนได้อย่างเหมาะสม รวมทั้งในปัจจุบัน ได้มีนโยบายลดเวลาเรียน เพิ่มเวลารู้ ก็เป็นอีกแนวทางหนึ่งที่ต้องนำมาพิจารณาจัด กิจกรรมการแนะแนวเพื่อส่งเสริมพัฒนาการด้านอาชีพแก่ผู้เรียนอีกประการหนึ่งด้วย

3) **หลักความสอดคล้องกับลักษณะและบริบทของสถานศึกษา** การจัดกิจกรรมด้านแนะแนวอาชีพให้แก่ผู้เรียน ครูจะต้องคำนึงลักษณะและบริบทของสถานศึกษาเพื่อให้การจัดกิจกรรมแนะแนวมีความสอดคล้องกับสถานศึกษาของตน และเพื่อให้เกิดผลดีต่อพัฒนาการด้านอาชีพของผู้เรียน

4) **หลักความสอดคล้องกับอาชีพในชุมชนและสังคม** เนื่องจากบริบททางสังคมและวัฒนธรรมแต่ละแห่งมีความแตกต่างกัน ดังนั้นการแนะแนวอาชีพต้องเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้รู้จักอาชีพที่หลากหลาย

5) **การแนะแนวด้านอาชีพต้องยึดหลักการมีส่วนร่วมของเครือข่ายการแนะแนวทั้งภายในและภายนอกสถานศึกษา** เครือข่ายภายในที่ต้องร่วมมือ ได้แก่ ผู้บริหาร ครูแนะแนว ครูประจำชั้น ครูประจำวิชา และครูสนับสนุนการจัดการเรียนการสอนอื่น ๆ ที่สามารถช่วยให้งานแนะแนวด้านอาชีพ ดำเนินไปอย่างราบรื่นสู่ความสำเร็จที่ตั้งไว้ สำหรับเครือข่ายภายนอกสถานศึกษาที่ร่วมมือในกิจกรรมแนะแนวอาชีพ เช่น พ่อแม่/ผู้ปกครอง ศิษย์เก่าผู้ประสบความสำเร็จในการประกอบอาชีพ ผู้เชี่ยวชาญในสาขาอาชีพต่างๆ ของชุมชน สถานประกอบการ แหล่งอาชีพในชุมชน ตลอดจนหน่วยงาน สถาบันทั้งของรัฐและเอกชน เป็นต้น

6) **หลักการจัดการแนะแนวอาชีพด้วยรูปแบบที่หลากหลาย** เพื่อให้เกิดผลดีต่อผู้เรียน ควรจัดกิจกรรมที่หลากหลาย เช่น กิจกรรมแนะแนวอาชีพในคาบเรียน การจัดปายสนเทศเกี่ยวกับอาชีพ การจัดนิทรรศการอาชีพ การเยี่ยมชมศึกษาดูงานสถานประกอบการอาชีพ การจัดรายการเสียงตามสายเกี่ยวกับอาชีพ การบรรยาย อภิปรายเกี่ยวกับอาชีพ การให้การปรึกษาด้านอาชีพ การจัดการฝึกประสบการณ์อาชีพ การใช้เครื่องมือ แบบวัด แบบทดสอบทางอาชีพ รวมทั้งยังสามารถจัดให้มีประสบการณ์ได้โดยใช้สื่อเทคโนโลยีต่างๆ

7) **การแนะแนวด้านอาชีพต้องจัดบริการอย่างมีคุณภาพ มีจำนวนกิจกรรมที่เพียงพอและให้บริการอย่างต่อเนื่อง** ทั้งนี้เนื่องจาก พัฒนาการด้านอาชีพเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นกับบุคคลตลอดทุกช่วงวัยของชีวิต ทั้งเด็ก วัยรุ่น ผู้ใหญ่ และผู้สูงอายุ รวมทั้งเพศชายและเพศหญิง ดังนั้น การได้รับกิจกรรมที่ดีมีคุณภาพ มีจำนวนกิจกรรมที่เพียงพอและได้รับบริการอย่างต่อเนื่องย่อมช่วยส่งเสริมให้เกิดพัฒนาการที่ดีแก่บุคคลเหล่านั้น

กล่าวโดยสรุป หลักการจัดการกิจกรรมแนะแนวอาชีพที่ดีควรมีหลักการดำเนินกิจกรรมแนะแนวที่มีความเหมาะสมกับพัฒนาการทางอาชีพของผู้เรียน หลักความสอดคล้องกับหลักสูตรการจัดการศึกษา ความสอดคล้องกับลักษณะและบริบทของสถานศึกษา ความสอดคล้องกับอาชีพในชุมชนและสังคม ยึดหลักการมีส่วนร่วมของเครือข่ายการแนะแนวทั้งภายในและภายนอกสถานศึกษา หลักการจัดการแนะแนวอาชีพที่ต้องมีรูปแบบการจัดการกิจกรรมที่หลากหลาย รวมทั้งต้องจัดบริการอย่างมีคุณภาพ มีจำนวนกิจกรรมที่เพียงพอ และให้บริการอย่างต่อเนื่อง

2. ทฤษฎีสำคัญที่เกี่ยวข้องกับการแนะแนวอาชีพ

ทฤษฎีทางการแนะแนวอาชีพที่ผู้วิจัยเห็นว่ามีความสำคัญต่อการนำเป็นความรู้พื้นฐานในการแนะแนวอาชีพแก่นักเรียนระดับมัธยมศึกษา ประกอบด้วย 1) ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับพัฒนาการด้านอาชีพ และ 2) ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการเลือกอาชีพ โดยมีสาระสำคัญ ดังนี้

2.1 ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับพัฒนาการด้านอาชีพ (Career Development) แนวคิดทฤษฎีสำคัญ ประกอบด้วย 1) ทฤษฎีพัฒนาการด้านอาชีพของกินซ์เบิร์ก และ 2) ทฤษฎีพัฒนาการด้านอาชีพของซูเพอร์ มีสาระสำคัญ ดังนี้

1) **ทฤษฎีพัฒนาการทางอาชีพของกินซ์เบิร์ก** หรือ Ginzberg's Theory (Shen-Miller, McWherter and Bartone, 2013) สามารถนำมาเป็นแนวคิดพื้นฐานในการจัดกิจกรรมแนะแนวอาชีพสำหรับผู้เรียนระดับมัธยมศึกษาให้เหมาะกับผู้เรียนในแต่ละช่วงวัย ซึ่งกินซ์เบิร์ก แบ่งพัฒนาการทางอาชีพออกเป็น 3 ระยะ ดังนี้

ระยะที่ 1 ช่วงวัยเด็กตอนต้น (อายุก่อน 11 ปี) เป็นวัยที่อยู่ในช่วงที่เรียกว่า **ระยะคิดฝันหรือจินตนาการ (Fantasy Period)** เด็กจะมีความสนใจหรือคิดฝันถึงอาชีพที่ตนอยากเป็นในอนาคตโดยยังไม่ได้คำนึงถึงเหตุผลและสภาพความเป็นจริงของตน แต่จะเลือกตามความคิดจินตนาการ และการได้รับอิทธิพลจากการพบเห็นกิจกรรมต่างๆ เกี่ยวกับอาชีพที่อยู่รอบ ๆ ตัวของพวกเขา

ระยะที่ 2 ช่วงวัยเด็กตอนปลายและวัยรุ่น (อายุประมาณ 11-18 ปี) ซึ่งเป็นผู้เรียนตั้งแต่ระดับประถมศึกษาตอนปลาย และระดับมัธยมศึกษา เป็นวัยที่อยู่ในช่วงที่เรียกว่า **ระยะทดลองเลือกอาชีพ (Tentative Period)** พัฒนาการทางอาชีพในช่วงวัยนี้จะเริ่มมีการเลือกอาชีพตามมวลประสบการณ์ของแต่ละคนที่ได้ประสบ ซึ่งกินซ์เบิร์ก และคณะ ได้แบ่งพัฒนาการที่มีการเปลี่ยนแปลงออกเป็น 4 ขั้นย่อย ซึ่งครูแนะแนวและบุคคลที่เกี่ยวข้องสามารถนำมาเป็นแนวทางในการจัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมพัฒนาการด้านอาชีพให้เหมาะสมกับวัย ดังนี้

ขั้นที่ 1 ช่วงวัยเด็กตอนปลาย (อายุประมาณ 11-12 ปี) เป็นช่วงวัยของผู้เรียนระดับประถมศึกษาตอนปลาย จะมีพัฒนาการทางอาชีพที่เรียกว่า ขั้นความสนใจ (Interest Stage) เด็กจะเริ่มมีความสนใจต่ออาชีพต่างๆที่ตนได้ประสบ และเริ่มเรียนรู้ว่าตนเองชอบหรือไม่ชอบอาชีพอะไร

ขั้นที่ 2 ช่วงวัยรุ่นตอนต้น (อายุประมาณ 13-14 ปี) เป็นช่วงวัยของผู้เรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น จะมีพัฒนาการทางอาชีพที่เรียกว่า ขั้นความสามารถ (Capacity Stage) ในขั้นนี้ผู้เรียนที่เป็นวัยรุ่นตอนต้นจะเริ่มตระหนักถึงความสามารถของตนเองว่าความสามารถที่ตนเองมีอยู่นั้นเพียงพอต่อการก้าวสู่ความสำเร็จในการประกอบอาชีพนั้น ๆ ได้หรือไม่ นั่นคือ นอกจากผู้เรียนจะรู้จักตนเองเกี่ยวกับความชอบความสนใจแล้ว ผู้เรียนจะเริ่มหันมาสำรวจตนเองว่ามีความสามารถในการเข้าสู่อาชีพที่ตนเองชอบหรือสนใจนั้นหรือไม่

ขั้นที่ 3 ช่วงวัยรุ่นตอนกลาง (อายุประมาณ 15-16 ปี) เป็นช่วงวัยของผู้เรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย จะมีพัฒนาการทางอาชีพที่เรียกว่า ขั้นค่านิยม (Values Stage) ผู้เรียนวัยรุ่นที่มีพัฒนาการสมวัยจะเริ่มพิจารณาถึงค่านิยมและจัดลำดับความสำคัญของค่านิยมในชีวิตของตนเอง รวมทั้งคำนึงถึงวิถีชีวิตในการประกอบอาชีพว่าอาชีพใดจะเติมเต็มความต้องการ และสอดคล้องกับค่านิยมของตน ซึ่งผู้เรียน ที่มีพัฒนาการด้านอาชีพที่สมวัยในขั้นค่านิยม คือ ผู้ที่สามารถบอกได้ว่าตนเองมีค่านิยมในอาชีพอย่างไร อาชีพใดจะสามารถเติมเต็มค่านิยมที่ตนเองมีอยู่นั้น และค่านิยมในอาชีพนั้นมีคุณค่าต่อสังคมและการพัฒนาตนเองอย่างไร

ขั้นที่ 4 ช่วงวัยรุ่นตอนปลาย (อายุประมาณ 17-18 ปี) เป็นช่วงวัยของผู้เรียนระดับ มัธยมศึกษาตอนปลาย จะมีพัฒนาการทางอาชีพที่เรียกว่า ขั้นการเปลี่ยนแปลง (Transition Stage) ซึ่งผู้เรียนที่มีพัฒนาการด้านอาชีพที่สมวัยในขั้นการเปลี่ยนแปลง คือ ผู้ที่สามารถตัดสินใจเลือกอาชีพ และได้เริ่มทดลองลงมือปฏิบัติจริงในอาชีพ รวมทั้งสามารถรับผิดชอบต่อผลดีผลเสียที่เกิดขึ้นจากการทดลองทำอาชีพนั้นๆด้วยตนเอง ตลอดจนเริ่มมีความรับผิดชอบต่อผลดีผลเสียที่เกิดจากการทดลองทำอาชีพนั้นๆของตนด้วย

ระยะที่ 3 ช่วงวัยรุ่นตอนปลายจนถึงวัยผู้ใหญ่ตอนต้น (อายุระหว่าง 19-21 ปี) ซึ่งเป็นนักศึกษาในระดับอุดมศึกษา หรือผู้ที่เริ่มเข้าสู่งานอาชีพ เป็นวัยที่อยู่ในช่วงที่เรียกว่า ระยะพิจารณาเลือกตามความเป็นจริง (Realistic Period) บุคคลจะเริ่มมีความชัดเจน และสามารถระบุอาชีพที่ตนสนใจได้อย่างเฉพาะเจาะจงยิ่งขึ้น ในระยะนี้มีขั้นตอนย่อย 3 ขั้น คือ

ขั้นที่ 1 ขั้นสำรวจ (exploration Stage) หลังจากสำรวจข้อมูลอาชีพที่เป็นตัวเลือกหลายๆอาชีพแล้ว บุคคลที่อยู่ในช่วงวัยรุ่นตอนปลายจนถึงวัยผู้ใหญ่ตอนต้น จะจำกัดทางเลือกอาชีพให้แคบลงขึ้นอยู่กับความสนใจในอาชีพ รวมทั้งทักษะและความสามารถของแต่ละบุคคล

ขั้นที่ 2 ขั้นตกผลึก (crystallization Stage) เป็นพัฒนาการที่วัยรุ่นตอนปลายจนถึงวัยผู้ใหญ่ตอนต้นจะมีความชัดเจนในอาชีพและมีความมุ่งมั่นที่จะเข้าสู่สาขาอาชีพที่เฉพาะเจาะจงมากยิ่งขึ้น

ขั้นที่ 3 ขั้นพัฒนาลักษณะเฉพาะของอาชีพ (specification Stage) บุคคลจะแสวงหาประสบการณ์ด้านการทำงานหรือหลักสูตรฝึกอบรมที่ต้องใช้ในการประกอบอาชีพ ทั้งนี้เพื่อการเข้าสู่อาชีพอย่างประสบผลสำเร็จ และบรรลุเป้าหมายในอาชีพที่เขาได้เลือกไว้

กล่าวโดยสรุป พัฒนาการด้านอาชีพตามแนวคิดของกินซ์เบิร์กและคณะ แบ่งออกเป็น 3 ระยะ ตั้งแต่ช่วงวัยเด็กตอนต้นที่อยู่ในช่วงวัยของความคิดจินตนาการ จนกระทั่งถึงวัยผู้ใหญ่ที่เป็นวัยพิจารณาเลือกตามความเป็นจริง พัฒนาการดังกล่าวเป็นการเปลี่ยนแปลงที่ค่อยเป็นค่อยไปตามลำดับขั้นตอนอย่างสอดคล้องกับวัยของแต่ละบุคคล โดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้เรียนที่กำลังศึกษาอยู่ในระดับมัธยมศึกษา นอกจากผู้เรียนจะมีพัฒนาการด้านอาชีพที่จะทำความรู้จักตนเองเกี่ยวกับความชอบความสนใจในอาชีพแล้ว ผู้เรียนจะเริ่มหันมาสำรวจตนเองเกี่ยวกับความรู้ความสามารถในการเข้าสู่อาชีพที่ตนเองสนใจด้วย

2) ทฤษฎีพัฒนาการทางอาชีพของซูเพอร์ บุคคลจะมีพัฒนาการทางอาชีพที่แบ่งออกเป็น 5 ขั้น แต่ละขั้นมีลักษณะที่แตกต่างกัน ซึ่งจะนำไปสู่การจัดกิจกรรมแนะแนวอาชีพให้เหมาะสมกับวัยของผู้เรียน ดังนี้ (Super, 1957 cited in Sharf, 2013, p. 10; Creager and Deaco, 2012, p. 53)

ขั้นที่ 1 ช่วงวัยเด็กจนถึงวัยรุ่นตอนต้น (ตั้งแต่แรกเกิดจนถึงอายุ 14 ปี) เป็นเด็กช่วงก่อนวัยเรียน จนถึงระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ในขั้นนี้ซูเพอร์ กล่าวว่าจะมีพัฒนาการในขั้นการเจริญเติบโต (Growth Stage) เด็กที่มีพัฒนาการสมวัยจะมีความอยากรู้อยากเห็น มีความคิดจินตนาการ มีความสนใจ และเริ่มรับรู้ในศักยภาพของตนเอง โดยสร้างเป็นอัตมโนทัศน์ (Self-Concept) ซึ่งเป็นความรู้สึกนึกคิดเกี่ยวกับตนเองที่สัมพันธ์อยู่กับอาชีพต่าง ๆ รอบ ๆ ตัว

ขั้นที่ 2 ช่วงวัยรุ่นตอนกลางจนถึงวัยผู้ใหญ่ (อายุประมาณ 15 – 24 ปี) เป็นผู้เรียนตั้งแต่ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ไปจนถึงระดับปริญญาตรี หรือสูงกว่าปริญญาตรี รวมทั้งผู้ที่เข้าสู่งานอาชีพ ในช่วงวัยนี้ ซูเพอร์ กล่าวว่า เป็นพัฒนาการทางอาชีพในขั้นการสำรวจ (Exploration Stage) เป็นช่วงวัยที่เริ่มมีความชัดเจน สามารถจำกัดขอบเขตและชี้เฉพาะเจาะจงได้มากขึ้นว่าตนเองมีความสามารถ ความถนัด และมีความสนใจในอาชีพอะไร พัฒนาการดังกล่าวเกิดจากบุคคลได้เชื่อมโยงอัตมโนทัศน์ของตนเข้ากับโลกของงาน

ขั้นที่ 3 ช่วงวัยผู้ใหญ่ (อายุประมาณ 25 – 44 ปี) เป็นวัยทำงานที่อยู่ในขั้นการสร้างหลักฐาน (Establishment Stage) เป็นช่วงที่บุคคลเริ่มประกอบอาชีพที่มั่นคง ถาวร และมี

ความก้าวหน้าในอาชีพ กล่าวคือ บุคคลจะทำงานในสาขาอาชีพที่ตนเองเลือก สร้างสรรค์ผลงานในอาชีพของตน และมุ่งมั่นทำงานเพื่อความก้าวหน้า เช่นการเลื่อนขั้น เลื่อนตำแหน่ง รวมทั้งความมั่นคงในฐานะทางเศรษฐกิจด้วย

ขั้นที่ 4 ช่วงวัยผู้ใหญ่ก่อนก้าวเข้าสู่วัยผู้สูงอายุ (อายุ 45 - 64ปี) เป็นช่วงวัยของผู้ที่ทำงานมาได้ในระยะหนึ่งจนกระทั่งถึงวัยเกษียณอายุการทำงาน ซูเปอร์เรียกพัฒนาการขั้นนี้ว่าขั้นการธำรงรักษา (Maintenance Stage) เป็นช่วงวัยที่บุคคลดูแลงานอาชีพของตนให้มั่นคง พร้อมทั้งนั้นก็ปรับปรุงให้ทันสมัย และสร้างสรรค์นวัตกรรมใหม่ ๆ ให้กับอาชีพของตน ภาวะดังกล่าวนี้ บุคคลจะพยายามรักษาระดับความสำเร็จในงานอาชีพของตนท่ามกลางความท้าทายในการแข่งขัน การเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยีที่รวดเร็ว และรวมทั้งการเปลี่ยนแปลงของครอบครัวของตนเองด้วย

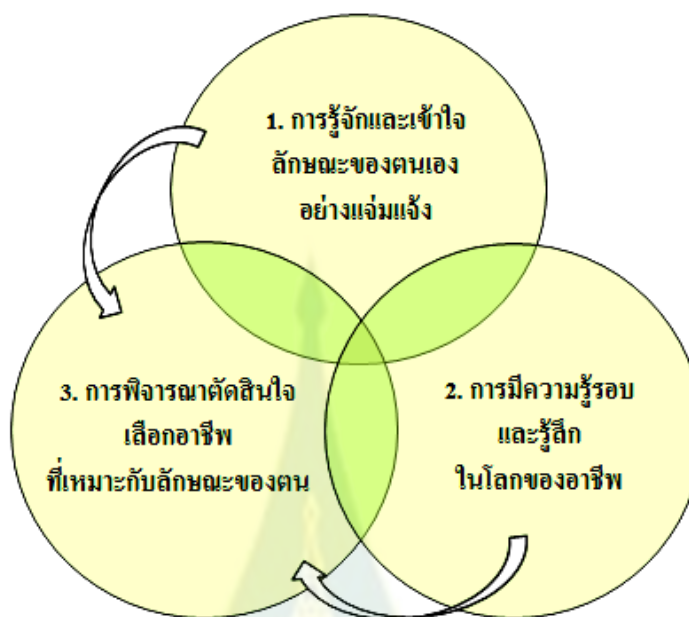
ขั้นที่ 5 ช่วงวัยผู้สูงอายุ (อายุ 65 ปีขึ้นไป) ซูเปอร์กล่าวว่า เป็นพัฒนาการด้านอาชีพในขั้นการเสื่อมถอย (Decline Stage) เป็นช่วงวัยที่หลุดตัวจากการทำงาน มีการวางแผนและใช้ชีวิตแบบผู้เกษียณอายุจากการทำงาน ใช้ชีวิตร่วมกับครอบครัว หรืออาจเป็นอาสาสมัคร และใช้เวลาทำกิจกรรมที่ตนเองชื่นชอบมากขึ้น

กล่าวโดยสรุป แนวคิดเกี่ยวกับพัฒนาการด้านอาชีพของซูเปอร์ ได้ให้ทัศนะว่า ผู้เรียนที่มีอายุตั้งแต่แรกเกิดจนถึง 14 ปี ที่อยู่ในช่วงก่อนวัยเรียน จนถึงระดับมัธยมศึกษาตอนต้นมีความจำเป็นต้องได้รับการแนะแนวเพื่อส่งเสริมให้เป็นผู้มีความคิดจินตนาการ มีความสนใจในอาชีพต่างๆ และพัฒนาอัตมโนทัศน์ตนเองที่เกี่ยวข้องกับอาชีพ ต่อจากนั้นผู้รับบริการอายุประมาณ 15 – 24 ปีที่อยู่ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย และระดับอุดมศึกษา ครูแนะแนวจะต้องจัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมให้มีพัฒนาการด้านอาชีพที่สามารถเชื่อมโยงอาชีพต่างๆ เข้ากับอัตมโนทัศน์ที่เป็นจริงของตนเอง มีความชัดเจนและสามารถชี้เฉพาะได้ว่าตนเองมีความชอบ ความถนัดเหมาะสมกับอาชีพอะไร พร้อมทั้งสามารถวางแผนแสวงหาการฝึกฝนอบรมเพื่อพัฒนาทักษะด้านอาชีพที่สอดคล้องกับความสนใจและความสามารถของตน

2.2 ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการเลือกอาชีพ (Career Choice) ทฤษฎีสำคัญเกี่ยวกับการเลือกอาชีพที่จะกล่าวถึงต่อไปนี้ ประกอบด้วย 1) ทฤษฎีวิเคราะห์ลักษณะและองค์ประกอบของ แฟรงก์ พาสันส์ และ 2) ทฤษฎีการเลือกอาชีพของฮอลล์แลนด์ โดยมีสาระสำคัญดังนี้

1) ทฤษฎีวิเคราะห์ลักษณะและองค์ประกอบของแฟรงก์ พาสันส์ เป็นทฤษฎีที่ให้แนวคิดเกี่ยวกับการเลือกอาชีพของบุคคล ซึ่งพาสันส์ เรียกทฤษฎีนี้ว่า การวิเคราะห์ลักษณะและองค์ประกอบ (Trait and Factor Theory)

แนวคิดสำคัญของทฤษฎีวิเคราะห์ลักษณะและองค์ประกอบของแฟรงก์ พาสันส์ คือเมื่อบุคคลอยู่ในช่วงวัย และ/หรือโอกาสที่จะต้องตัดสินใจเลือกอาชีพ บุคคลจะมีขั้นตอนสำคัญ 3 ประการ ที่มีความเชื่อมโยงสัมพันธ์กันในการตัดสินใจเลือกอาชีพ ดังภาพต่อไปนี้

ภาพที่ 2.1 ขั้นตอนสำคัญในการตัดสินใจเลือกอาชีพตามทฤษฎีวิเคราะห์ลักษณะ
และองค์ประกอบของแฟรงค์ พาสันส์

ที่มา : Creager and Deaco, 2012, p. 45

จากภาพที่ 2.1 แสดงให้เห็นถึงขั้นตอนการตัดสินใจเลือกอาชีพของบุคคลว่ามีขั้นตอนสำคัญ 3 ประการที่มีความเชื่อมโยงสัมพันธ์กัน ซึ่งสามารถนำมาเป็นแนวทางในการจัดกิจกรรมแนะแนวด้านอาชีพเพื่อช่วยให้ผู้รับบริการสามารถตัดสินใจเลือกอาชีพอย่างมีประสิทธิภาพ ดังนี้

(1) **การรู้จักและเข้าใจลักษณะของตนเองอย่างแจ่มแจ้ง** เป็นการสำรวจตรวจสอบเพื่อทำความเข้าใจเกี่ยวกับลักษณะของตนเองในเรื่องความสนใจ (Interest) ความถนัด (Aptitude) ค่านิยม (Values) ความสามารถ (Ability) บุคลิกภาพ (Personality) รวมทั้งสถานภาพทางเศรษฐกิจและสังคม ที่ถือว่าเป็นปัจจัยสำคัญต่อการวางแผนตัดสินใจเลือกอาชีพของผู้รับบริการ

(2) **การมีความรู้รอบและรู้สึกในโลกของอาชีพ** เป็นการเรียนรู้ข้อมูลอาชีพแต่ละอาชีพที่กว้างขวางหลากหลายรอบด้าน รวมทั้งรู้ถึงรายละเอียดอย่างลึกซึ้งในแต่ละอาชีพ อาทิ ชื่อของอาชีพ ลักษณะการทำงาน คุณสมบัติความรู้ความสามารถที่ใช้ในการทำงาน คุณค่าของอาชีพต่อสังคม ประเทศชาติ โอกาสก้าวหน้าในการทำงาน ค่าจ้าง เงินเดือน ข้อดี ข้อจำกัดของการทำงาน คุณสมบัติของ

ผู้ที่ประสบความสำเร็จในงานสิ่งแวดล้อมของการทำงาน ตลอดจนความต้องการของตลาดแรงงาน การขยายตัวของงานอาชีพ วิธีการสร้างงานและการประกอบอาชีพอิสระ เป็นต้น

(3) การพิจารณาตัดสินใจเลือกอาชีพที่เหมาะสมกับลักษณะของตน เป็นการใช้ วิจารณ์ญาณจากความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการรู้จักและเข้าใจในลักษณะของตนเองอย่างแจ่มแจ้ง ประกอบกับความรู้ความเข้าใจในโลกของอาชีพอย่างลึกซึ้ง นำมาพิจารณาตัดสินใจเลือกอาชีพที่ เหมาะสมกับลักษณะของตน เพื่อการประกอบอาชีพต่อไปในอนาคต ซึ่งการที่ผู้รับบริการจะดำเนินการ ดังกล่าวนี้ได้ ครูแนะแนวและบุคลากรที่เกี่ยวข้องต้องช่วยจัดกิจกรรมที่เอื้อให้ผู้รับบริการได้นำข้อมูล เกี่ยวกับลักษณะของตนเอง และข้อสนเทศเกี่ยวกับรายละเอียดของอาชีพมาพิจารณาอย่างละเอียดเพื่อให้ การตัดสินใจนั้นนำไปสู่การเลือกวางแผนทั้งการศึกษาและอาชีพได้อย่างมีประสิทธิภาพ

กล่าวโดยสรุป ทฤษฎีวิเคราะห์ลักษณะและองค์ประกอบของแฟรงค์ พาสันส์ ให้แนวคิด ต่อการจัดกิจกรรมแนะแนวด้านอาชีพว่า บุคคลจะสามารถตัดสินใจเลือกอาชีพได้อย่างมีประสิทธิภาพ ด้วยการวิเคราะห์ลักษณะและองค์ประกอบ คือ การรู้จักและเข้าใจลักษณะของตนเองอย่างแจ่มแจ้ง การมีความรู้รอบ และรู้จักในโลกของอาชีพ และ การพิจารณาตัดสินใจเลือกอาชีพที่เหมาะสมกับลักษณะ ของตน ซึ่งครูแนะแนวและบุคลากรที่เกี่ยวข้องต้องจัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถดำเนินการได้ ครบทุกขั้นตอน เกิดผลดีต่อการตัดสินใจเลือกอาชีพได้อย่างมีประสิทธิภาพ

2) ทฤษฎีการเลือกอาชีพของฮอลแลนด์ เป็นแนวคิดที่ช่วยให้การจัดกิจกรรมแนะแนว ด้านอาชีพมีมิติมุมมองที่ละเอียดยิ่งขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การกล่าวถึงลักษณะของบุคคล และลักษณะ ของอาชีพที่สามารถวิเคราะห์และจำแนกออกเป็นประเภทต่าง ๆ ที่ผู้เรียนสามารถวิเคราะห์ตนเองว่าเป็น ประเภทใด และมีความเหมาะสมกับกับอาชีพประเภทใด

ฮอลแลนด์ (Holland. 1959 cited in Creager and Deaco, 2012, pp. 46-47) ได้ ให้แนวคิดสำคัญสำหรับจัดกิจกรรมแนะแนวด้านอาชีพที่สามารถช่วยให้ผู้เรียนรู้จักและเข้าใจตนเอง และ รู้จักลักษณะของอาชีพที่สอดคล้องกับตนเอง ด้วยภาพ 6 เหลี่ยม ที่สะท้อนลักษณะอาชีพประเภทต่างๆ 6 ประเภท ที่ผู้เรียนจะเลือกเข้าสู่อาชีพที่สอดคล้องกับบุคลิกภาพของตน 6 ประเภทเช่นเดียวกัน ดังภาพต่อไปนี้

ภาพที่ 2.2 โครงสร้างภาพหกเหลี่ยมลักษณะอาชีพของฮอลแลนด์ ที่สอดคล้องกับลักษณะ
ของบุคคล 6 ประเภท

ที่มา : ปรับจาก Holland, 1997 cited in Creager and Deaco, 2012, p. 48

จากภาพที่ 2.2 แสดงให้เห็นแนวคิดของฮอลแลนด์ ที่สามารถนำมาเป็นความรู้พื้นฐาน
ในการจัดกิจกรรมแนะแนวด้านอาชีพแก่ผู้เรียน ดังนี้

(1) ผู้เรียนหรือบุคคลโดยทั่วไปมีความแตกต่างกันซึ่งสามารถจำแนกออกเป็น 6
ประเภท ได้แก่

ก. ผู้ที่ชอบงานสภาพเป็นจริง หรือ Realistic (R) คือ บุคคลผู้ชอบลงมือทำสิ่ง
ต่างๆ (Doer) ชอบงานการใช้เครื่องมือ เครื่องจักร สิ่งที่เป็นรูปธรรม จับต้องได้

ข. ผู้ที่ชอบงานศึกษาค้นคว้า หรือ Investigative (I) คือ บุคคลผู้ชอบคิดในสิ่ง
ต่างๆ (Thinker) ชอบงานการสืบสวนสอบสวน แก้ไขปัญหา งานทางวิชาการ วิทยาศาสตร์

ค. ผู้ที่ชอบงานศิลปะ หรือ Artistic (A) คือ บุคคลผู้ชอบสร้างสรรค์สิ่งต่างๆ
(Creator) ชอบการสร้างสรรค์กิจกรรมในงานศิลปะ ภาษา และดนตรี มองตนเองว่าเป็นผู้แสดงออกทาง
ความคิดและความรู้สึก อย่างอิสระ

ง. ผู้ที่ชอบงานสังคม หรือ Social (S) คือ บุคคลผู้ชอบช่วยเหลือผู้อื่น
(Helper) ชอบงานการช่วยเหลือผู้คน งานด้านการศึกษา ด้านสวัสดิการสังคม

จ. ผู้ที่ชอบงานวิสาหกิจ หรือ Enterprising (E) คือ บุคคลผู้ชอบเชิญชวนจูงใจผู้อื่น (Persuader) ชอบงานการจัดการ การเป็นผู้นำ การโน้มน้าวจูงใจ การขายทั้งความคิด และสิ่งของ มองตนเองว่าเป็นผู้เพิ่มพลัง และสร้างแรงบันดาลใจให้ผู้อื่น

ฉ. ผู้ที่ชอบงานระเบียบแบบแผน หรือ Conventional (C) คือ บุคคลผู้ชอบจัดระเบียบสิ่งต่างๆ ให้เป็นระบบระเบียบ (Organizer) ชอบงานการจัดระบบระเบียบ งานตัวเลข งานบันทึก งานบัญชี และงานที่มีความชัดเจนเป็นระบบระเบียบแบบแผน

(2) ลักษณะของอาชีพมีความแตกต่างกันสามารถจำแนกออกเป็น 6 ประเภท เช่นเดียวกับลักษณะของบุคคล ฮอลล์แลนด์ได้กล่าวไว้ว่า อาชีพแต่ละอาชีพจะมีลักษณะของกิจกรรมและสิ่งแวดล้อมของอาชีพแต่ละอาชีพแตกต่างกัน และสามารถจำแนกออกเป็น 6 ประเภทเช่นเดียวกับลักษณะของบุคคลดังได้กล่าวแล้วในข้อที่ 1 ได้แก่ ก. อาชีพประเภทสภาพเป็นจริง หรือ Realistic (R) ข. อาชีพประเภทศึกษาค้นคว้า หรือ Investigative (I) ค. อาชีพประเภทศิลปะ หรือ Artistic (A) ง. อาชีพประเภทสังคม หรือ Social (S) จ. อาชีพประเภทวิสาหกิจ หรือ Enterprising (E) และ ฉ. อาชีพประเภทระเบียบแบบแผน หรือ Conventional (C)

(3) ผู้เรียนหรือบุคคลโดยทั่วไปจะค้นหาอาชีพที่มีลักษณะการทำงานและสิ่งแวดล้อมของงานที่เหมาะสมสอดคล้องกับตน ซึ่งจะเป็นโอกาสให้ได้ใช้ทักษะ ความรู้ความสามารถ รวมทั้งการแสดงออกซึ่งความคิดเห็นและค่านิยมของตนเอง ในการประกอบอาชีพที่ตนได้เลือกนั้น

จากแนวคิดทฤษฎีของฮอลล์แลนด์ดังกล่าวข้างต้น สรุปได้ว่า ผู้เรียนหรือบุคคลโดยทั่วไปจะเลือกอาชีพที่มีลักษณะของกิจกรรมและสิ่งแวดล้อมของอาชีพที่มีอยู่ 6 ประเภท ให้เหมาะสมสอดคล้องกับบุคลิกภาพของตนซึ่งมีอยู่ 6 ประเภทเช่นกัน ซึ่งในการตัดสินใจเลือกอาชีพนี้ บุคคลจะเลือกอาชีพที่จะทำให้ตนมีความสุขและพึงพอใจต่อกิจกรรมและสิ่งแวดล้อมในอาชีพนั้น

กล่าวโดยสรุป ทฤษฎีสำคัญที่เกี่ยวข้องกับการแนะแนวอาชีพไม่ว่าจะเป็น ทฤษฎีพัฒนาการทางอาชีพของกินซ์เบิร์ก ทฤษฎีพัฒนาการทางอาชีพของซูเปอร์ ทฤษฎีวิเคราะห์ลักษณะและองค์ประกอบของแฟรงค์ พาสันส์ และทฤษฎีการเลือกอาชีพของฮอลล์แลนด์ ทุกทฤษฎีต่างก็มีสาระสำคัญที่ให้แนวคิดเกี่ยวกับพัฒนาการทางอาชีพของผู้เรียน ซึ่งสามารถนำมาเป็นแนวทางในการจัดกิจกรรมแนะแนวอาชีพเพื่อให้ผู้เรียนรู้จักตนเอง รู้จักโลกของอาชีพ สามารถตัดสินใจเพื่อเลือกอาชีพที่มีความเหมาะสมกับตนเอง ทั้งนี้เพื่อให้เกิดพัฒนาการทางอาชีพที่ดี มีความสุขและประสบผลสำเร็จสำเร็จในการดำเนินชีวิตทั้งของตนเอง ครอบครัว ชุมชน สังคม และประเทศชาติต่อไปในอนาคต

3. แนวทางและตัวอย่างการแนะแนวอาชีพ

การแนะแนวอาชีพสามารถจัดกิจกรรมได้หลากหลายวิธี ในที่นี้จะนำเสนอแนวทางและตัวอย่างการแนะแนวอาชีพใน 3 ประเด็นหลัก คือ 1) แนวทางและตัวอย่างการแนะแนวเพื่อช่วยให้ผู้เรียนรู้จักตนเองด้านอาชีพ 2) แนวทางและตัวอย่างการจัดกิจกรรมแนะแนวเพื่อช่วยให้ผู้เรียนรู้จักโลกของอาชีพ และ 3) แนวทางและตัวอย่างการจัดกิจกรรมแนะแนวเพื่อช่วยให้ผู้เรียนสามารถตัดสินใจเลือกอาชีพและเตรียมความพร้อมเพื่อเข้าสู่อาชีพได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งแต่ละประเด็นมีสาระสำคัญ ดังนี้

3.1 แนวทางและตัวอย่างการแนะแนวเพื่อช่วยให้ผู้เรียนรู้จักตนเองด้านอาชีพ มี 2 ประเด็น คือ 1) แนวทางและตัวอย่างการใช้เครื่องมือแนะแนวเพื่อช่วยผู้รับบริการรู้จักตนเองด้านอาชีพ และ 2) แนวทางและตัวอย่างการใช้กิจกรรมแนะแนวเพื่อช่วยผู้รับบริการรู้จักตนเองด้านอาชีพ ซึ่งมีสาระสำคัญ ดังนี้

1) แนวทางและตัวอย่างการใช้เครื่องมือแนะแนวเพื่อช่วยผู้รับบริการรู้จักตนเองด้านอาชีพ เครื่องมือแนะแนวที่จะช่วยให้ผู้รับบริการรู้จักตนเอง ใช้ได้กับผู้รับบริการทั้งเป็นแบบรายบุคคล และเป็นแบบกลุ่ม เครื่องมือดังกล่าวมีทั้งเครื่องมือที่เป็นมาตรฐาน และเครื่องมือที่ครูแนะแนวเป็นผู้สร้างขึ้นเอง โดยมีแนวทางดำเนินการอย่างน้อย 4 ขั้นตอน คือ

- (1) จัดหาเครื่องมือเพื่อการรู้จักตนเองด้านอาชีพ
- (2) ศึกษาทำความเข้าใจ และฝึกซ้อมการใช้เครื่องมือ
- (3) ดำเนินการให้ผู้รับบริการใช้เครื่องมือเพื่อการรู้จักตนเองด้านอาชีพ
- (4) วิเคราะห์และแปลผลที่ได้รับจากการใช้เครื่องมือ ทั้งนี้ก็เพื่อช่วยให้ผู้รับบริการรู้จักตนเองอย่างถ่องแท้เกี่ยวกับความถนัด ความสนใจ ค่านิยม ตลอดจนบุคลิกภาพต่าง ๆ ของตนเองเพื่อเป็นข้อมูลพื้นฐานในการตัดสินใจเลือกอาชีพต่อไปในอนาคต

ตัวอย่างเครื่องมือแนะแนวที่สามารถช่วยให้ผู้รับบริการรู้จักตนเองด้านอาชีพ เช่น แบบสำรวจความสนใจในอาชีพ แบบสำรวจบุคลิกภาพ แบบทดสอบความถนัดต่าง ๆ ที่ครูแนะแนวสามารถนำมาใช้เป็นเครื่องมือช่วยให้ผู้รับบริการรู้จักตนเองด้านอาชีพ

2) แนวทางและตัวอย่างการใช้กิจกรรมแนะแนวเพื่อช่วยผู้รับบริการรู้จักตนเองด้านอาชีพ มีแนวทางในการดำเนินการ ดังนี้

- (1) สำรวจความต้องการการรู้จักตนเองด้านอาชีพของผู้เรียน
- (2) กำหนดหัวข้อ/ชื่อกิจกรรมแนะแนว
- (3) จัดลำดับของหัวข้อกิจกรรมแนะแนว

- (4) กำหนดระยะเวลาที่ใช้จัดกิจกรรมแนะแนว
- (5) จัดทำแผนกิจกรรมแนะแนวตามหัวข้อต่าง ๆ ที่ได้กำหนดไว้
- (6) ดำเนินการจัดกิจกรรมแนะแนวเพื่อให้ผู้รับบริการได้รู้จักโลกของอาชีพ
- (7) ประเมินผลการจัดกิจกรรมแนะแนว

3.2 แนวทางและตัวอย่างการจัดกิจกรรมแนะแนวเพื่อช่วยให้ผู้เรียนรู้จักโลกของอาชีพ ครูแนะแนวสามารถจัดกิจกรรมได้อย่างหลากหลาย ดังแนวทางและตัวอย่างต่อไปนี้

(1) กิจกรรมแนะแนวในชั้นเรียน ครูแนะแนวสามารถสร้างและพัฒนากิจกรรมแนะแนวในคาบเรียนให้มีคุณภาพได้ตามขั้นตอนดังนี้

- สำรวจความต้องการข้อมูลด้านอาชีพของผู้รับบริการ
- กำหนดหัวข้อ/ชื่อกิจกรรมแนะแนว
- จัดลำดับของหัวข้อกิจกรรมแนะแนวในชั้นเรียน
- กำหนดปริมาณเวลาที่ใช้จัดกิจกรรมแนะแนวให้เหมาะสมกับวัตถุประสงค์และเนื้อหาของกิจกรรม
- จัดทำปฏิทินการจัดกิจกรรมแนะแนวในชั้นเรียน
- จัดทำแผนกิจกรรมแนะแนวตามหัวข้อต่าง ๆ ที่ได้กำหนดไว้
- ดำเนินการจัดกิจกรรมแนะแนวในชั้นเรียนเพื่อให้ผู้รับบริการได้รู้จักโลกของอาชีพ
- ประเมินผลการจัดกิจกรรมแนะแนว

(2) ป้ายสนทนเกี่ยวกับอาชีพ สามารถดำเนินการ ดังนี้

- วางแผนการจัดทำป้ายสนทนเกี่ยวกับอาชีพ
- ดำเนินการจัดทำป้ายสนทนเกี่ยวกับอาชีพ โดย กำหนดหัวข้อเรื่องในป้ายสนทน กำหนดเนื้อหา และรายละเอียดของเนื้อหา พิจารณาการใช้ภาพวาด ภาพถ่าย หรือแผนภูมิ และการจัดวางองค์ประกอบของป้ายสนทนให้เหมาะสม

- จัดแสดงป้ายสนทนเกี่ยวกับอาชีพ และ
- ประเมินผลการจัดป้ายสนทนเกี่ยวกับอาชีพ

(3) สื่อสิ่งพิมพ์และโสตทัศนวัสดุเกี่ยวกับอาชีพ แนวทางในการให้ข้อมูลด้านอาชีพในรูปแบบสื่อสิ่งพิมพ์และโสตทัศนวัสดุ มีสาระสำคัญพอสรุปได้ดังนี้

- วางแผนการให้บริการสื่อสิ่งพิมพ์ และโสตทัศนวัสดุเกี่ยวกับอาชีพ
- ดำเนินการจัดหาสื่อสิ่งพิมพ์และโสตทัศนวัสดุเกี่ยวกับอาชีพ ซึ่งแนวทางที่จะช่วยให้ได้ตามที่ต่องการนั้น สามารถดำเนินการได้หลายวิธี เช่น ขอความร่วมมือจากครู ผู้รับบริหาร

ผู้ปกครอง ศิษย์เก่า และบุคลากรที่เกี่ยวข้อง ให้ช่วยเหลือในด้านการจัดหาและ/หรือจัดทำสื่อสิ่งพิมพ์ และโสตทัศนวัสดุเกี่ยวกับอาชีพต่างๆ รวมทั้งช่วยจัดเก็บอย่างเป็นระบบระเบียบ เพื่อสะดวกต่อการให้บริการ

- ให้บริการสื่อสิ่งพิมพ์และโสตทัศนวัสดุเกี่ยวกับอาชีพ
- ประเมินผลการบริการสื่อสิ่งพิมพ์และโสตทัศนวัสดุเกี่ยวกับอาชีพ

(4) แหล่งข้อมูลอาชีพที่เป็นสื่อออนไลน์ แนวทางในการให้แหล่งข้อมูลอาชีพที่เป็นสื่อออนไลน์ ประกอบด้วย

- วางแผนการให้บริการแหล่งข้อมูลอาชีพที่เป็นสื่อออนไลน์
- ดำเนินการจัดหาแหล่งสืบค้นข้อมูลอาชีพที่เป็นสื่อออนไลน์ไว้ให้บริการ
- ให้บริการแหล่งสืบค้นข้อมูลอาชีพบนสื่อออนไลน์
- ประเมินผลการให้บริการแหล่งสืบค้นข้อมูลอาชีพด้วยสื่อออนไลน์

(5) นิทรรศการอาชีพ แนวทางในการให้ข้อมูลด้านอาชีพโดยจัดนิทรรศการอาชีพ ประกอบด้วย

- ประชุมเพื่อปรึกษาหรือและวางแผนการจัดนิทรรศการอาชีพ
- สสำรวจความสนใจของผู้รับบริการ
- ขอความร่วมมือจากคณะครู และเจ้าหน้าที่ของโรงเรียนในการมีส่วนร่วมในการเตรียมงาน

เตรียมงาน

- ขอความร่วมมือจากผู้ปกครอง ศิษย์เก่า บุคคลและหน่วยงานในชุมชน
- เปิดโอกาสให้ผู้รับบริการมีส่วนร่วมรับผิดชอบในการจัดนิทรรศการอาชีพ
- ประชาสัมพันธ์ให้ผู้รับบริการ ครู ผู้ปกครอง ศิษย์เก่าและบุคคลในชุมชน ได้ทราบอย่างทั่วถึง

ทราบอย่างทั่วถึง

- ดำเนินงานให้บริการนิทรรศการอาชีพในวันจริง
- ประเมินผลการจัดนิทรรศการอาชีพ
- แสดงความขอบคุณต่อผู้มีส่วนร่วมจัดนิทรรศการอาชีพ

(6) เยี่ยมชมสถานประกอบอาชีพ แนวทางในการให้ข้อมูลด้านอาชีพโดยจัดเยี่ยมชมสถานประกอบการอาชีพ ประกอบด้วย

- วางแผนการจัดกิจกรรมเยี่ยมชมสถานประกอบอาชีพ
- ติดต่อขอเข้าเยี่ยมชมสถานประกอบอาชีพ
- จัดเวลาและกำหนดการเยี่ยมชม
- จัดพาหนะสำหรับเดินทาง

- ขออนุญาตผู้ปกครอง
- ประชาสัมพันธ์และเตรียมความพร้อมของผู้รับบริการ
- จัดประชุมอภิปรายและสรุปผลหลังจากการเยี่ยมชมสถานประกอบอาชีพ
- ประเมินผลการเยี่ยมชมสถานประกอบอาชีพ
- จัดทำจดหมายขอบคุณเจ้าของสถานประกอบการอาชีพ

(7) รายการเสี่ยงตามสายเกี่ยวกับอาชีพ แนวทางในการให้ข้อมูลด้านอาชีพโดยจัดรายการเสี่ยงตามสายเกี่ยวกับอาชีพ ประกอบด้วย

- วางแผนการจัดรายการเสี่ยงตามสาย
- กำหนดช่วงเวลาที่เหมาะสมในการจัดรายการเสี่ยงตามสาย
- ดำเนินการจัดรายการเสี่ยงตามสายตามช่วงเวลาที่กำหนดไว้อย่างเหมาะสม
- ติดตามและประเมินผลการจัดรายการเสี่ยงตามสาย

(8) บรรยาย อภิปราย เกี่ยวกับอาชีพ แนวทางในการให้ข้อมูลด้านอาชีพโดยจัดบรรยาย อภิปรายเกี่ยวกับอาชีพประกอบด้วย

- กำหนดหัวข้อการบรรยาย อภิปราย
- สรรหาวิทยากรที่เหมาะสมกับประเด็นการบรรยาย อภิปรายเกี่ยวกับอาชีพ
- ทำจดหมายเชิญ และ ประสานงานกับวิทยากร
- ประชาสัมพันธ์เชิญชวนผู้รับบริการเข้าร่วมฟังบรรยาย อภิปราย
- ดำเนินการจัดกิจกรรมการบรรยาย อภิปรายตามกำหนดการ
- ประเมินผลการจัดกิจกรรมบรรยาย อภิปราย

(9) การให้ข้อมูลด้านอาชีพในระหว่างการให้บริการปรึกษา การให้ข้อมูลในการให้การปรึกษา มีแนวทางสำคัญ 2 ประการ คือ

- การเตรียมการให้ข้อมูล ซึ่งผู้ให้การปรึกษาควรมีข้อมูลที่ถูกต้อง ครบถ้วนและพร้อมหยิบใช้ให้บริการแก่ผู้รับการศึกษาทันทีที่เมื่อมีความต้องการใช้ข้อมูลเหล่านั้น
- การสื่อสารเพื่อให้ข้อมูลแก่ผู้รับการศึกษา ซึ่งมีทั้งการให้ข้อมูลโดยผู้ให้การปรึกษาให้ข้อมูลโดยตรง การให้ผู้รับการศึกษาไปสืบค้นข้อมูลด้วยตนเอง และการร่วมมือกันของผู้ให้และผู้รับการศึกษาช่วยกันหาข้อมูลอาชีพเพิ่มเติมเพื่อนำมาประกอบการพิจารณา หรือตัดสินใจอย่างมีประสิทธิภาพต่อไป

(10) ฝึกประสบการณ์อาชีพ แนวทางของครูแนะแนวในการให้ข้อมูลด้านอาชีพด้วยกิจกรรมการฝึกประสบการณ์อาชีพ ประกอบด้วย

- สำรวจความต้องการฝึกประสบการณ์วิชาชีพ

- จัดหาแหล่งฝึกประสบการณ์
- จัดส่งผู้รับบริการเข้าฝึกในสถานประกอบอาชีพ
- นิเทศติดตามการฝึกประสบการณ์อาชีพ
- จัดประชุมอภิปรายและสรุปผลหลังจากการฝึกประสบการณ์อาชีพ
- ประเมินผลการฝึกประสบการณ์อาชีพ
- จัดทำจดหมายขอบคุณหน่วยงาน สถานประกอบการอาชีพ

กล่าวโดยสรุป แนวทางการจัดกิจกรรมแนะแนวเพื่อช่วยให้ผู้รับบริการรู้จักโลกของอาชีพ สามารถจัดได้อย่างหลากหลาย เพื่อส่งเสริมพัฒนาการด้านอาชีพให้เหมาะสมตามช่วงวัยของผู้รับบริการ อาทิ การจัดกิจกรรมแนะแนวอาชีพในคาบเรียน การจัดกิจกรรมป้ายสนเทศเกี่ยวกับอาชีพ การจัดทำสื่อสิ่งพิมพ์/โสตทัศนวัสดุเกี่ยวกับอาชีพ การให้แหล่งข้อมูลอาชีพที่เป็นสื่อออนไลน์ การจัดนิทรรศการอาชีพ การนำเยี่ยมชมสถานประกอบอาชีพ การจัดรายการเสียงตามสายเกี่ยวกับอาชีพ การจัดกิจกรรมการบรรยาย/ อภิปราย/ ใ้ว่าที่เกี่ยวกับอาชีพ การให้ข้อมูลด้านอาชีพในระหว่างการให้บริการปรึกษา ตลอดจนการฝึกประสบการณ์อาชีพ

3.3 แนวทางและตัวอย่างการจัดกิจกรรมแนะแนวเพื่อช่วยให้ผู้เรียนสามารถตัดสินใจเลือกอาชีพและเตรียมความพร้อมเพื่อเข้าสู่อาชีพได้อย่างมีประสิทธิภาพ สามารถดำเนินการได้ 2 แนวทาง ประกอบด้วย 1) การจัดกิจกรรมแนะแนวในชั้นเรียนเพื่อส่งเสริมความสามารถตัดสินใจเลือกอาชีพ และ 2) การให้บริการปรึกษาเพื่อส่งเสริมความสามารถตัดสินใจเลือกอาชีพ ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

(1) การจัดกิจกรรมแนะแนวในชั้นเรียนเพื่อส่งเสริมความสามารถตัดสินใจเลือกอาชีพ มุ่งเน้นการจัดกิจกรรมในชั้นเรียนซึ่งครูแนะแนวสามารถจัดได้ทั้งในชั่วโมงแนะแนว โฮมรูม หรืออาจจัดในช่วงเวลาพิเศษตามความเหมาะสมของแต่ละสถานศึกษา

แนวทางในการช่วยให้ผู้เรียนมีความสามารถในการตัดสินใจเลือกอาชีพ โดยการจัดกิจกรรมแนะแนวในชั้นเรียน มีสาระสำคัญพอสรุปได้ดังนี้

(1.1) จัดทำแผนการจัดกิจกรรมแนะแนวเพื่อส่งเสริมความสามารถตัดสินใจเลือกอาชีพ เป็นการเตรียมการจัดกิจกรรมให้มีคุณภาพเพื่อพัฒนาผู้เรียนให้มีความสามารถเลือกอาชีพได้ แนวคิดสำคัญสำหรับจัดทำแผนกิจกรรมแนะแนวมีขั้นตอนสำคัญ ดังนี้

ขั้นที่ 1 การตระหนักถึงความจำเป็นในการตัดสินใจเลือกอาชีพ ในกระบวนการจัดกิจกรรมแนะแนวอาชีพในชั้นเรียนนี้ จะต้องสร้างความตระหนักให้เกิดขึ้นกับผู้รับบริการว่า แต่ละคนที่เกิดมาบนโลกใบนี้มีความจำเป็นที่จะต้องตัดสินใจ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการตัดสินใจเกี่ยวกับการเลือกอาชีพ เพราะการเลือกอาชีพที่ดี มีการประกอบอาชีพที่ซื่อสัตย์สุจริต ย่อมทำให้ชีวิตมีคุณค่า สร้างสรรค์สิ่งดีงามทั้งต่อตนเอง ครอบครัว และสังคมโดยรวม

ขั้นที่ 2 การรวบรวมข้อมูลสำหรับการตัดสินใจเลือกอาชีพ การจัดกิจกรรมในขั้นนี้ต้องเอื้อให้ผู้รับบริการสามารถรวบรวมข้อมูลซึ่งสัมพันธ์กับอาชีพที่จะต้องตัดสินใจให้ได้มากที่สุด ทั้งข้อมูลเกี่ยวกับลักษณะของตนเอง และข้อมูลเกี่ยวกับอาชีพ โดยที่ข้อมูลทั้งสองส่วนนี้ต้องมีความถูกต้อง ตรงกับความเป็นจริง และมีรายละเอียดเพียงพอต่อการนำมาพิจารณาตัดสินใจเลือกอาชีพ

ขั้นที่ 3 การพิจารณาทางเลือกอาชีพ ผู้ให้บริการต้องจัดกิจกรรมที่ส่งเสริมให้ผู้รับบริการมองเห็นทางเลือกอาชีพต่างๆ หลังจากได้รวบรวมข้อมูลมาแล้ว โดยอาจกำหนดเป็นทางเลือกของชีพหลาย ๆ อาชีพที่สามารถเลือกได้เหมาะกับตนเอง

ขั้นที่ 4 การวิเคราะห์และจัดลำดับอาชีพที่เลือก ในขั้นนี้การจัดกิจกรรมจะต้องช่วยให้ผู้รับบริการวิเคราะห์ทางเลือกอาชีพต่างๆ ที่กำหนดไว้ว่า แต่ละอาชีพมีข้อดีข้อด้อยอะไรบ้าง แล้วจัดลำดับอาชีพที่เหมาะสมที่สุดไว้เป็นลำดับแรก และเหมาะสมรองลงไปก็จัดไว้ในลำดับถัดมา

ขั้นที่ 5 การประเมินอาชีพที่เลือกอย่างถึถ้วนอีกครั้ง ผู้รับบริการควรได้รับความช่วยเหลือในการพิจารณาอาชีพที่เลือกอีกครั้งโดยการหาข้อมูลเพิ่มเติม ซึ่งอาจทำให้ได้ทางเลือกของอาชีพเพิ่มขึ้น แล้วจึงประเมินทางเลือกอย่างถึถ้วนอีกครั้ง

ขั้นที่ 6 การตัดสินใจเลือกอาชีพ เมื่อผู้รับบริการได้พิจารณาทางเลือกอย่างถึถ้วนแล้ว และเห็นว่าเป็นช่วงเวลาที่จะต้องตัดสินใจเลือก ผู้รับบริการก็สามารถเลือกอาชีพที่เหมาะสมกับตนเองมากที่สุดโดยมีเหตุผลอธิบายทางเลือกนั้นอย่างสมเหตุสมผล

ขั้นที่ 7 การวางแผนดำเนินการเพื่อเข้าสู่อาชีพ ในช่วงสุดท้ายนี้ ผู้รับบริการควรได้รับความช่วยเหลือในการเขียนแผนเพื่อลงมือปฏิบัติให้บรรลุเป้าหมายอาชีพที่เลือกไว้

(1.2) ดำเนินการจัดกิจกรรมแนะแนวเพื่อส่งเสริมความสามารถตัดสินใจเลือกอาชีพ โดยผู้จัดกิจกรรมควรมุ่งเน้นให้ผู้รับบริการได้เรียนรู้ตามขั้นตอนของการตัดสินใจ 7 ขั้นที่ได้กำหนดไว้ในแผน รวมทั้งควรให้ผู้รับบริการทุกคนมีส่วนร่วมในกิจกรรมอย่างทั่วถึงได้ร่วมอภิปรายแสดงความคิดเห็น ลงมือปฏิบัติกิจกรรมตามขั้นตอน โดยครูจะทำหน้าที่กระตุ้นให้ผู้เรียนกล้าซักถามและให้ความร่วมมือในการปฏิบัติกิจกรรม รวมทั้งสร้างบรรยากาศและสภาพแวดล้อมเพื่อช่วยให้ผู้รับบริการเกิดการเรียนรู้ตามวัตถุประสงค์ที่สามารถตัดสินใจเลือกอาชีพได้อย่างมีประสิทธิภาพ

(1.3) ประเมินผลการจัดกิจกรรมแนะแนวเพื่อส่งเสริมความสามารถตัดสินใจเลือกอาชีพ เพื่อนำข้อคิดเห็นมาปรับปรุงแก้ไข และพัฒนาให้ดียิ่งขึ้นในโอกาสต่อไป

(2) การให้บริการปรึกษาเพื่อส่งเสริมความสามารถตัดสินใจเลือกอาชีพ แนวทางการช่วยให้ผู้เรียนมีความสามารถในการตัดสินใจเลือกอาชีพด้วยการให้บริการปรึกษา บทบาทของผู้ให้บริการปรึกษาควรมีแนวทางในประเด็นที่สำคัญ ดังนี้

(2.1) ทบทวนความรู้ และพัฒนาทักษะการให้การศึกษาด้านอาชีพ โดยทำความเข้าใจเกี่ยวกับทฤษฎีการให้บริการปรึกษา ทฤษฎีการเลือกอาชีพ ทฤษฎีการพัฒนาการทางอาชีพ กระบวนการตัดสินใจ รวมทั้งกระบวนการและเทคนิคการให้บริการปรึกษาทั้งแบบรายบุคคล และเป็นกลุ่ม ทั้งนี้เพื่อให้มีความพร้อมในการให้บริการปรึกษาแก่ผู้เรียนได้อย่างเหมาะสมและมีประสิทธิภาพ ซึ่งนักศึกษาสามารถทบทวนความรู้ดังกล่าวได้ในชุดวิชาเทคนิคการปรึกษาเบื้องต้น

(2.2) ประชาสัมพันธ์การให้บริการศึกษาด้านอาชีพ โดยแจ้งให้ผู้สนใจทราบว่าได้มีการจัดบริการศึกษาด้านอาชีพขึ้นในสถานศึกษาหรือหน่วยงานนั้น ๆ และควรระบุรายละเอียดสำคัญในการมารับการปรึกษา เช่น ช่วงเวลาที่เปิดให้บริการปรึกษา สถานที่ บุคลากรที่จะให้การปรึกษา ฯลฯ เพื่อให้ผู้เรียนสามารถเข้ามารับการปรึกษาได้โดยสะดวก และรู้สึกปลอดภัยในการมาขอรับบริการ

(2.3) ดำเนินการให้บริการปรึกษาแก่ผู้เรียนเพื่อสามารถตัดสินใจเลือกอาชีพ ในขั้นตอนนี้ ผู้ให้บริการต้องใช้ทักษะและกระบวนการให้การปรึกษาที่มุ่งเน้นให้ผู้เรียนสำรวจตนเองเกี่ยวกับอาชีพ ทั้งด้านความถนัด ความสามารถ ความสนใจ ตลอดจนบุคลิกภาพต่างๆ ซึ่งหากมีข้อมูลเดิมก็จะต้องถูกนำมาพิจารณาเพื่อทำความเข้าใจกับตนเองอย่างถ่องแท้ หากยังขาดข้อมูลเกี่ยวกับตนเองอยู่ ก็อาจใช้วิธีสัมภาษณ์พูดคุยเพิ่มเติม หรืออาจจัดหาแบบทดสอบ แบบสอบถามที่เป็นเครื่องมือช่วยให้ผู้เรียนรู้จักตนเองในด้านอาชีพอย่างถ่องแท้ยิ่งขึ้น เมื่อพิจารณาลักษณะของตนเองอย่างถ่องแท้ และรู้จักลักษณะของอาชีพอย่างละเอียดลึกซึ้งแล้ว จึงตัดสินใจเลือกอาชีพที่เห็นว่าเหมาะกับตนเองอย่างสมเหตุผล และยุติการให้บริการปรึกษา

(2.4) ติดตามผลการให้บริการศึกษาด้านอาชีพ เป็นการติดตามให้ความช่วยเหลือว่าเมื่อผู้เรียนได้แนวทางการตัดสินใจแล้ว สามารถนำไปดำเนินการต่อเองได้หรือไม่อย่างไร มีปัญหาอุปสรรคอะไรเกิดขึ้นบ้างหรือไม่ เพื่อจะได้ให้ความช่วยเหลือต่อไป

(2.5) ประเมินผลการให้บริการศึกษาด้านอาชีพ เพื่อที่จะได้ข้อมูลมาปรับปรุงแก้ไขกระบวนการให้การปรึกษาอาชีพให้มีประสิทธิภาพในการช่วยเหลือผู้เรียนต่อไป

กล่าวโดยสรุป แนวทางการช่วยเหลือให้ผู้เรียนสามารถตัดสินใจเลือกอาชีพได้อย่างมีประสิทธิภาพที่กล่าวมาในข้างต้นประกอบด้วย 2 แนวทาง คือ 1) การจัดกิจกรรมแนะแนวในชั้นเรียน เพื่อส่งเสริมความสามารถตัดสินใจเลือกอาชีพ และ 2) การให้บริการปรึกษาเพื่อส่งเสริมความสามารถตัดสินใจเลือกอาชีพ ซึ่งหากผู้ให้บริการหมั่นศึกษาและพัฒนาตนเองอยู่เสมอก็必将มีความมั่นใจและสามารถช่วยเหลือให้ผู้เรียนสามารถตัดสินใจเลือกอาชีพได้อย่างมีประสิทธิภาพต่อไปในอนาคต

4. งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการแนะแนวอาชีพ

ผู้วิจัยได้ศึกษาค้นคว้างานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการแนะแนวอาชีพ พบว่า มีการศึกษาวิจัยมาอย่างต่อเนื่อง งานวิจัยที่จะนำเสนอต่อไปนี้มีทั้งการวิจัยเชิงสำรวจที่ศึกษาปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการเลือกอาชีพ และการวางแผนเข้าสู่อาชีพของนักเรียน งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการบริหารงานแนะแนวเพื่อการแนะแนวอาชีพในสถานศึกษา และงานวิจัยที่มีจำนวนมากคือ การวิจัยเชิงทดลองที่มีตัวแปรตามเป็นความสามารถในการเลือกอาชีพ และวางแผนเข้าสู่อาชีพ โดยมีตัวแปรอิสระที่นำมาใช้อย่างหลากหลาย เช่น การใช้ชุดกิจกรรมแนะแนว การใช้โปรแกรมการแนะแนว การให้การปรึกษาด้านอาชีพ การจัดกิจกรรมกลุ่มเพื่อการแนะแนวอาชีพ เป็นต้น

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการแนะแนวอาชีพ มีดังต่อไปนี้

สายหยุด เหมือนสร้อย (2541) ได้ศึกษาเปรียบเทียบรูปแบบการแนะแนวเพื่อการวางแผนชีวิตและอาชีพสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนคณะราษฎรบำรุงปทุมธานี โดยใช้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 24 คน ซึ่งเป็นผู้ที่มีคะแนนวุฒิภาวะทางอาชีพต่ำกว่าคะแนนเฉลี่ย และแบ่งออกเป็น 3 กลุ่ม ๆ ละ 8 คน นักเรียนกลุ่มทดลองที่ 1 ได้รับการปรึกษาเชิงจิตวิทยาทางอาชีพแบบกลุ่ม จำนวน 10 ครั้ง ๆ ละ 1 ชั่วโมง สัปดาห์ละ 2 ครั้ง เป็นเวลาติดต่อกัน 5 สัปดาห์ กลุ่มที่ 2 เข้าร่วมโปรแกรมการศึกษาทางอาชีพด้วยตนเอง โดยใช้เวลาเหมือนกับกลุ่มแรก กลุ่มควบคุมได้รับการสอนกิจกรรมแนะแนวอาชีพในชั้นเรียนปกติ จากอาจารย์คนเดียวกัน แบบวัดวุฒิภาวะทางอาชีพถูกนำมาใช้เป็นเครื่องมือสำหรับทั้งสามกลุ่ม ผลการศึกษาพบว่า กลุ่มทดลองทั้งสองกลุ่มมีคะแนนวุฒิภาวะทางอาชีพสูงกว่ากลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และมีคะแนนวุฒิภาวะทางอาชีพแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติระหว่างกลุ่มทดลองทั้งสองกลุ่ม

วาสนา สิงห์พร (2544) ได้ศึกษาเปรียบเทียบผลการรับรู้ด้านอาชีพ ระหว่างการแนะแนวอาชีพด้วยคอมพิวเตอร์ช่วยสอน กับการแนะแนวอาชีพเป็นกลุ่มของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนหนองบัวแดงวิทยา อำเภอหนองบัวแดง จังหวัดชัยภูมิ ปีการศึกษา 2543 แบ่งเป็นกลุ่มทดลองที่ 1 ได้รับการแนะแนวอาชีพด้วยคอมพิวเตอร์ช่วยสอน และกลุ่มทดลองที่ 2 ได้รับแผนการแนะแนวอาชีพเป็นกลุ่ม เครื่องมือที่ใช้ คือ แบบวัดการรับรู้ด้วยอาชีพ โปรแกรมการแนะแนวอาชีพด้วยคอมพิวเตอร์ช่วยสอน และแผนการแนะแนวอาชีพเป็นกลุ่ม ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนที่ได้รับการแนะแนวอาชีพด้วยคอมพิวเตอร์ช่วยสอน และนักเรียนที่ได้รับการแนะแนวอาชีพเป็นกลุ่ม มีการรับรู้ด้านอาชีพ สูงขึ้นกว่าก่อนการทดลอง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และนักเรียนได้รับการแนะแนวอาชีพด้วยคอมพิวเตอร์ช่วย

สอน กับนักเรียนที่ได้รับการแนะนำอาชีพเป็นกลุ่ม มีการรับรู้ด้านอาชีพ ไม่แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

วรดา โภโค (2545) ได้ศึกษาผลของการใช้โปรแกรมแนะนำอาชีพที่มีต่อความสอดคล้องในการเลือกอาชีพของนักเรียน กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนศรีราชา ปีการศึกษา 2544 ที่มีคะแนนความสอดคล้องในการเลือกอาชีพต่ำกว่าเปอร์เซ็นต์ไทล์ที่ 50 ลงมา จำนวน 20 คน แล้วสุ่มอย่างง่ายแบ่งเป็น 2 กลุ่ม คือ กลุ่มที่ 1 เป็นกลุ่มที่ได้รับโปรแกรมแนะนำอาชีพ กลุ่มที่ 2 เป็นกลุ่มควบคุม ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนที่ได้รับโปรแกรมแนะนำอาชีพมีความสอดคล้องในการเลือกอาชีพในระยะเวลาหลังการทดลองและระยะติดตามผลสูงกว่ากลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และนักเรียนที่ได้รับโปรแกรมแนะนำอาชีพมีความสอดคล้องในการเลือกอาชีพในระยะเวลาหลังการทดลองและระยะติดตามผลสูงกว่าระยะก่อนการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

วรุพรรณ ธนกุลไพศาล (2545) ได้ศึกษาผลของการใช้โปรแกรมการจัดกิจกรรมแนะนำอาชีพอย่างมีเป้าหมายที่มีต่อพฤติกรรมการสำรวจอาชีพของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยเป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนอนุบาลวังม่วง (โรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา) จังหวัดสระบุรี ปีการศึกษา 2545 จำนวน 40 คน แบ่งเป็นกลุ่มการทดลอง 20 คน และกลุ่มควบคุม 20 คน กลุ่มทดลองเข้าร่วมโปรแกรมการจัดกิจกรรมแนะนำอาชีพอย่างมีเป้าหมาย และกลุ่มควบคุมไม่ได้เข้าร่วมโปรแกรมนี้ กลุ่มทดลองใช้เวลาทดลอง 6 สัปดาห์ จำนวน 12 ครั้ง ครั้งละ 50 นาที ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนกลุ่มทดลองมีคะแนนการสำรวจอาชีพหลังจากเข้าร่วมโปรแกรมการจัดกิจกรรมแนะนำอาชีพอย่างมีเป้าหมายสูงกว่าก่อนการเข้าร่วมโปรแกรม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 นักเรียนกลุ่มทดลองมีคะแนนการสำรวจอาชีพสูงกว่านักเรียนกลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และหลังการทดลอง 1 เดือน นักเรียนกลุ่มทดลองมีคะแนนสำรวจอาชีพไม่แตกต่างจากหลังการทดลอง

เสกสรรค์ แก้วกัลยา (2545) ได้ศึกษาผลของการให้คำปรึกษาทางอาชีพแบบกลุ่มและการแนะนำอาชีพแบบกลุ่มที่มีต่อวุฒิภาวะทางอาชีพ กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนโนนกอภินิหาร จังหวัดชัยภูมิ ปีการศึกษา 2545 จำนวน 18 คน แบ่งเป็น 3 กลุ่ม ๆ ละ 6 คน เป็นกลุ่มทดลอง 2 กลุ่ม กลุ่มแรกได้รับการให้คำปรึกษาทางอาชีพแบบกลุ่ม กลุ่มที่สองได้รับแนะนำอาชีพแบบกลุ่ม แต่ละกลุ่มเข้าร่วมกิจกรรม 12 ครั้ง ครั้งละ 60 นาที มีผู้วิจัยเป็นผู้นำกลุ่ม และกลุ่มควบคุม 1 กลุ่มที่ไม่ได้รับการช่วยเหลือใด ๆ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบวัดวุฒิภาวะทางอาชีพ ชุดการให้คำปรึกษาทางอาชีพแบบกลุ่ม ชุดการแนะนำอาชีพแบบกลุ่ม ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนที่ได้รับการให้คำปรึกษาทางอาชีพแบบกลุ่มและนักเรียนที่ได้รับการแนะนำอาชีพแบบกลุ่ม มีวุฒิภาวะทางอาชีพสูงกว่าก่อนการทดลอง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 นักเรียนที่ได้รับการให้คำปรึกษาทางอาชีพแบบกลุ่มและ

นักเรียนที่ได้รับการแนะนำอาชีพแบบกลุ่ม มีคุณภาพทางอาชีพสูงกว่ากลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 นักเรียนที่ได้รับคำปรึกษาทางอาชีพแบบกลุ่มมีคุณภาพทางอาชีพสูงกว่านักเรียนที่ได้รับการแนะนำอาชีพแบบกลุ่ม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ทิวา เทพเสนา (2546) ปริญญาโท ครุศาสตร์มหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรดิตถ์ ศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจเลือกประกอบอาชีพอิสระของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย จังหวัดน่าน มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจเลือกประกอบอาชีพอิสระของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย จังหวัดน่าน กลุ่มตัวอย่างคือ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายสายสามัญ และสายอาชีพ จังหวัดน่าน ปีการศึกษา 2544 ผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจเลือกประกอบอาชีพอิสระมากที่สุด คือ สภาพแวดล้อมที่บ้านเกี่ยวกับการมีอาชีพอิสระอยู่แล้ว รองลงมา คือ อาชีพอิสระมีเสรีภาพในการทำงาน และปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจเลือกประกอบอาชีพอิสระน้อยที่สุด คือ พี่-น้องส่งเสริมให้ประกอบอาชีพอิสระ นอกจากนี้ การวิเคราะห์อิทธิพลของปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจเลือกประกอบอาชีพอิสระ พบว่า ในภาพรวมตัวแปรที่มีอิทธิพลทางบวกต่อการตัดสินใจเลือกประกอบอาชีพอิสระอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 มีจำนวนทั้งสิ้น 9 ตัวแปร โดยตัวแปรที่มีอิทธิพลสูงสุด ได้แก่ บุคลิกภาพและการตัดสินใจ รองลงมาได้แก่ ความต้องการเป็นผู้นำที่ประสบความสำเร็จ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน สภาพเศรษฐกิจของประเทศ ความสามารถและความถนัด ลักษณะพื้นที่และรายได้ อีสราภาพและความก้าวหน้าของอาชีพอิสระ ความสนใจและแรงจูงใจและตัวแปรที่มีอิทธิพลทางบวกต่ำที่สุด ได้แก่ ความจำเป็นส่วนตัว

พัชรี ฉิมมา (2546) ได้วิจัยและพัฒนาและหาประสิทธิภาพชุดการสอนแนะนำอาชีพของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 กลุ่มตัวอย่างคือนักเรียนโรงเรียนสามเสนวิทยาลัย จำนวน 50 คน เมื่อเรียนจบในแต่ละหน่วยการเรียนรู้ให้ผู้เรียนทำแบบฝึกหัด และเมื่อเสร็จสิ้นกระบวนการเรียนจากชุดการสอนให้ผู้เรียนทำแบบทดสอบ หลังจากนั้นนำคะแนนจากการทำแบบฝึกหัดและจากแบบทดสอบมาคำนวณหาประสิทธิภาพชุดการสอน พบว่า ชุดการสอนเพื่อการแนะนำอาชีพที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้น มีประสิทธิภาพ 82.20/82.92 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ ที่กำหนด 80/80

มนัส จันสุทธิราษฎร์ (2547) ได้ศึกษาความต้องการในการเลือกอาชีพของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเลย เขต 1 โดยมีกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 336 คน การเก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสอบถามให้กลุ่มตัวอย่างตอบด้วยตนเอง การวิจัยพบว่า นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเลย เขต 1 ส่วนใหญ่มีความต้องการเลือกอาชีพในหมวดอาชีพการบริการสังคม ร้อยละ 30.4 โดยที่นักเรียนส่วนใหญ่มีความต้องการเลือกอาชีพตำรวจ ร้อยละ 23.5 ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยต่างๆ พบว่า ปัจจัยส่วนบุคคล ได้แก่ เพศ ผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษา แผนการเรียน มีความสัมพันธ์กับความต้องการเลือกอาชีพอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05 ส่วน

ลักษณะครอบครัว การอยู่รวมกันกับครอบครัว ระดับการศึกษาของบิดา อาชีพของบิดา และมารดา รายได้ของครอบครัว มีความสัมพันธ์กับความต้องการเลือกอาชีพอย่างไม่มีนัยสำคัญระดับ .05 ส่วนปัจจัยทางสภาพแวดล้อม ได้แก่ การได้รับข้อมูลข่าวสารคำแนะนำในการเลือกอาชีพ การได้คำแนะนำในการเลือกอาชีพจากบุคคล การได้รับการชักชวนจากเพื่อนในการเลือกอาชีพ มีความสัมพันธ์กับความต้องการเลือกอาชีพอย่างไม่มีนัยสำคัญที่ระดับ .05 ผลการศึกษาความต้องการของครอบครัวต่อเลือกอาชีพในด้านต่างๆ ของนักเรียน พบว่า ครอบครัวของนักเรียนส่วนใหญ่มีความต้องการเลือกอาชีพในหมวดอาชีพการบริการสังคม ร้อยละ 31.5 โดยที่ครอบครัวของนักเรียนส่วนใหญ่มีความต้องการเลือกอาชีพตำรวจ ร้อยละ 24.3

ศิลป์นคร หิรัญกนกธร (2548) ได้ศึกษากิจการร้านอาหาร : กรณีศึกษาเพื่อการแนะแนวอาชีพ โดยใช้วิธีการสังเกตแบบมีส่วนร่วม และการสัมภาษณ์อย่างไม่เป็นทางการกับผู้ให้ข้อมูลหลักที่เป็นเจ้าของกิจการและลูกค้าจำนวน 10 คนทั้งชาวและชาวประจำ มีการบันทึกเทปและการถอดเทปหลังจากการสัมภาษณ์ นำข้อมูลที่ได้มาตรวจสอบและวิเคราะห์ผลการศึกษา พบว่าในด้านกระบวนการการจัดตั้งกิจการร้านอาหารนั้นจะต้องมีองค์ประกอบ คือ มีใจรักในอาชีพอิสระ รักงานบริการ มีทุนดำเนินการ มีทำเลที่ตั้งเหมาะสม มีฝีมือในการทำอาหาร การบริหารจัดการที่ดีและรัดกุม ด้านปัจจัยแห่งความสำเร็จการทำร้านอาหาร คือ ประสบการณ์การทำงานในด้านการปรุงอาหารเป็นระยะเวลากว่า 25 ปี ทั้งในและต่างประเทศ ลูกค้ายอมรับใจอาหารที่มีคุณภาพที่มีลักษณะ สด สะอาด รสชาติดี ราคาไม่แพง

เกษราภรณ์ พุทธารักษ์ (2549) ได้ศึกษาผลการใช้บทเรียนคอมพิวเตอร์เรื่องการแนะแนวอาชีพ ที่มีต่อเจตคติการเลือกอาชีพของผู้เรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีเจตคติการเลือกอาชีพก่อนเรียนและหลังเรียนเปลี่ยนแปลงไปอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ซึ่งผู้วิจัยได้อภิปรายผลว่าการที่บทเรียนคอมพิวเตอร์เรื่องการแนะแนวอาชีพที่มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงเจตคติการเลือกอาชีพเนื่องจากกระบวนการเรียนรู้เกิดจากบทเรียนคอมพิวเตอร์ที่มีคุณภาพต่อระบบการเรียนการสอน ซึ่งช่วยถ่ายทอดความรู้ให้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ สะดวก รวดเร็ว ทำให้ผู้เรียนเกิดความสนใจ มีปฏิสัมพันธ์กันระหว่างผู้เรียนกับบทเรียนคอมพิวเตอร์ โดยบทเรียนคอมพิวเตอร์จะช่วยเสริมแรงซึ่งบทเรียนคอมพิวเตอร์จะมีตัวอักษร ภาพกราฟิก ภาพนิ่ง ภาพเคลื่อนไหว รวมทั้งเสียงประกอบ ทำให้ผู้เรียนสนุกไปกับการเรียนรู้ด้วยบทเรียนคอมพิวเตอร์ ช่วยให้ผู้เรียนมีเจตคติที่ดีต่อเนื้อหาและบทเรียนมากขึ้น ช่วยให้ผู้เรียนได้เรียนรู้เนื้อหาต่าง ๆ ได้บรรลุตามวัตถุประสงค์การเรียนรู้ช่วยให้ผลการเรียนรู้ของผู้เรียนดีขึ้น

เกษราภรณ์ พุทธารักษ์ (2549) ได้ศึกษาผลการใช้บทเรียนคอมพิวเตอร์เรื่อง “การแนะแนวอาชีพ” ที่มีต่อเจตคติเลือกอาชีพ กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนบ้านนาวิทยาคม จังหวัดสุราษฎร์ธานี จำนวน 60 คน ผลการวิจัยพบว่า กลุ่มตัวอย่างมีเจตคติการเลือกอาชีพเปลี่ยนแปลงไปจำนวน 41 คน คิดเป็นร้อยละ 68.30 ไม่เปลี่ยนแปลง จำนวน 19 คน คิดเป็นร้อยละ 31.70 การ

เปรียบเทียบกับสถิติไค-สแควร์ พบว่าคะแนนเจตคติการเลือกอาชีพก่อนและหลังเปลี่ยนแปลงไปอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่.01 ซึ่งผู้วิจัยได้อภิปรายผลว่าการที่บทเรียนคอมพิวเตอร์เรื่องการแนะแนวอาชีพที่มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงเจตคติการเลือกอาชีพเนื่องจากกระบวนการเรียนรู้เกิดจากบทเรียนคอมพิวเตอร์ที่มีคุณภาพต่อระบบการเรียนการสอน ซึ่งช่วยถ่ายทอดความรู้ให้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ สะดวก รวดเร็ว ทำให้ผู้เรียนเกิดความสนใจ มีปฏิสัมพันธ์กันระหว่างผู้เรียนกับบทเรียนคอมพิวเตอร์ โดยบทเรียนคอมพิวเตอร์จะช่วยเสริมแรงซึ่งบทเรียนคอมพิวเตอร์จะมีตัวอักษร ภาพกราฟิก ภาพนิ่ง ภาพเคลื่อนไหว รวมทั้งเสียงประกอบ ทำให้ผู้เรียนสนุกไปกับการเรียนรู้ด้วยบทเรียนคอมพิวเตอร์ ช่วยให้ผู้เรียนมีเจตคติที่ดีต่อเนื้อหาและบทเรียนมากขึ้น ช่วยให้ผู้เรียนได้เรียนรู้เนื้อหาต่าง ๆ ได้บรรลุตามวัตถุประสงค์การเรียนรู้ ช่วยให้ผลการเรียนรู้ของผู้เรียนดีขึ้น

สุรีวัลย์ ชันยา (2553) ศึกษาสภาพและปัญหาการบริการแนะแนวอาชีพตามทัศนคติของผู้บริหาร ครู และนักเรียน ในโรงเรียนสังกัดเทศบาล จังหวัดสระบุรี กลุ่มตัวอย่างเป็นผู้บริหาร ครู และนักเรียน ในโรงเรียนสังกัดเทศบาล จังหวัดสระบุรี จำนวน 375 คน ผลการวิจัยพบว่า สภาพและปัญหาการบริการแนะแนวอาชีพ ตามทัศนคติของผู้บริหาร ครู และนักเรียน ในโรงเรียนสังกัดเทศบาล จังหวัดสระบุรี ในภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อย คือ ด้านการสำรวจข้อมูลเกี่ยวกับตนเอง ด้านการพัฒนาตนเองเข้าสู่อาชีพ ด้านการตัดสินใจเลือกอาชีพ ด้านการวางแผนทางอาชีพ ด้านการสำรวจข้อมูลเกี่ยวกับอาชีพ ตามลำดับ

กัญจนภัส เกตุโรจน์ (2559) ได้ทำวิจัยเรื่อง ผลการใช้ชุดกิจกรรมแนะแนวเพื่อพัฒนาการตระหนักรู้ในวุฒิภาวะด้านอาชีพของ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนภูเก็ทวิทยาลัย จังหวัดภูเก็ต ในปีการศึกษา 2558 กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบวัดการตระหนักรู้ในวุฒิภาวะด้านอาชีพ และ ชุดกิจกรรมแนะแนวเพื่อพัฒนาการตระหนักรู้ในวุฒิภาวะด้านอาชีพ ผลการวิจัย พบว่า หลังการใช้ชุดกิจกรรมแนะแนวเพื่อพัฒนาการตระหนักรู้ในวุฒิภาวะด้านอาชีพ นักเรียนมีคะแนนเฉลี่ยการตระหนักรู้ในวุฒิภาวะด้านอาชีพเพิ่มขึ้นกว่าก่อนการใช้ชุดกิจกรรมแนะแนวอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ ระดับ .01 และ นักเรียนกลุ่มทดลองมีการตระหนักรู้ในวุฒิภาวะด้านอาชีพ หลังการทดลองกับระยะติดตามผล ไม่แตกต่างกัน

เก็จกาญจน์ กนกแก้ว (2559) ได้ทำวิจัยเรื่องผลการใช้ชุดกิจกรรมแนะแนวโดยใช้ศิลปะเป็นสื่อ เพื่อส่งเสริมวุฒิภาวะทางอาชีพของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนรัตนบุรี จังหวัดสุรินทร์ กลุ่มตัวอย่าง คือ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 จำนวน 60 คน ได้มาโดยการสุ่มแบบกลุ่ม แล้วแบ่งโดยการจับฉลากเป็นกลุ่มทดลอง 1 กลุ่ม กลุ่มควบคุม 1 กลุ่ม กลุ่มละ 30 คน นักเรียนกลุ่มทดลองได้ใช้ชุดกิจกรรมแนะแนวโดยใช้ศิลปะเป็นสื่อเพื่อส่งเสริมวุฒิภาวะทางอาชีพ ส่วนนักเรียนกลุ่มควบคุมได้รับชุดกิจกรรมแนะแนวปกติ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ ชุดกิจกรรมแนะแนวโดยใช้ศิลปะเป็นสื่อเพื่อส่งเสริมวุฒิภาวะ

ทางอาชีพ ชุดกิจกรรมแนะแนวปกติ และ แบบสอบวัดคุณลักษณะทางอาชีพ ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนกลุ่มทดลองมีคุณลักษณะทางอาชีพสูงขึ้นกว่าก่อนการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 นักเรียนกลุ่มทดลองมีคุณลักษณะทางอาชีพสูงกว่ากลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และ นักเรียนกลุ่มทดลองที่ได้รับกิจกรรมแนะแนวโดยใช้ศิลปะเป็นสื่อมีคุณลักษณะทางอาชีพหลังการทดลองและระยะติดตามผลไม่แตกต่างกัน

ปิยวรรณ ปรีชานุกูล (2559) ได้ศึกษาผลการใช้ชุดกิจกรรมแนะแนวอาชีพเพื่อพัฒนาการรับรู้ด้านการศึกษาต่อสายอาชีพของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนโคกตูมวิทยา จังหวัดลพบุรี กลุ่มอย่าง คือ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ปีการศึกษา 2559 จำนวน 40 คน สุ่มเป็นกลุ่มทดลอง 1 กลุ่ม จำนวน 20 คน เป็นกลุ่มควบคุม 1 กลุ่ม จำนวน 20 คน ผลการวิจัยพบว่า ระยะหลังการทดลองนักเรียนกลุ่มทดลองมีการรับรู้ด้านการศึกษาต่อสายอาชีพสูงกว่าระยะก่อนการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ระยะหลังการทดลองนักเรียนกลุ่มทดลองมีการรับรู้ด้านการศึกษาต่อสายอาชีพสูงกว่าของนักเรียนกลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ระยะติดตามผลนักเรียนกลุ่มทดลองมีการรับรู้ด้านการศึกษาต่อสายอาชีพไม่แตกต่างกับระยะหลังการทดลอง

กล่าวโดยสรุป จากผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการแนะแนวอาชีพที่กล่าวมาในข้างต้น จะเห็นได้ว่า มีการศึกษาวิจัยที่หลากหลายที่สามารถนำมาเป็นแนวทางในการพัฒนาชุดฝึกอบรมทางไกลเรื่องการแนะแนวอาชีพสำหรับครูแนะแนวระดับมัธยมศึกษาจังหวัดนนทบุรี ซึ่งจะช่วยให้ครูมีความสามารถในการจัดกิจกรรมแนะแนวเพื่อช่วยให้นักเรียนรู้จักตนเองด้านอาชีพ รู้จักโลกกว้างทางอาชีพ และสามารถตัดสินใจวางแผนเข้าสู่อาชีพได้อย่างมีประสิทธิภาพ

5. การพัฒนาชุดฝึกอบรมทางไกล

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงวิจัยและพัฒนา โดยมุ่งผลิตชุดฝึกอบรมทางไกล เรื่อง การแนะแนวอาชีพสำหรับครูแนะแนวระดับมัธยมศึกษาจังหวัดนนทบุรี ให้มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ที่กำหนด ซึ่งชุดฝึกอบรมทางไกลที่พัฒนาขึ้นนี้ ผู้วิจัยได้ยึดตามระบบการฝึกอบรมทางไกลของ ชัยยงค์ พรหมวงศ์ โดยหัวข้อสำคัญที่จะนำเสนอในที่นี้ คือ การฝึกอบรมทางไกล ชุดฝึกอบรมทางไกล หลักการของชุดฝึกอบรมทางไกล และการทดสอบประสิทธิภาพชุดอบรมทางไกล โดยมีสาระสำคัญของแต่ละประเด็น ดังนี้

5.1 การฝึกอบรมทางไกล

สาระสำคัญที่เกี่ยวข้องกับการฝึกอบรมทางไกลที่จะกล่าวถึง ประกอบด้วย (1) ความหมายของการฝึกอบรมทางไกล (2) องค์ประกอบของการฝึกอบรมทางไกล (3) รูปแบบการฝึกอบรมทางไกล และ (4) วิธีการฝึกอบรมทางไกล ในแต่ละประเด็นมีสาระสำคัญดังนี้

5.1.1 ความหมายของการฝึกอบรมทางไกล ชัยยงค์ พรหมวงศ์ (2536, น. 228) ได้ให้ความหมายของการฝึกอบรมทางไกลไว้ว่า เป็นวิธีการฝึกอบรมที่ประยุกต์วิธีการสอนทางไกลมาใช้ถ่ายทอดเนื้อหาสาระ โดยให้ผู้รับการฝึกอบรมและผู้ฝึกอบรมไม่จำเป็นต้องพบกันหรือมีการพบปะกันน้อย จากนิยามดังกล่าว ผู้วิจัยได้มาพัฒนาชุดฝึกอบรมที่สามารถถ่ายทอดเนื้อหาสาระให้ผู้รับการอบรมเรียนด้วยตนเองให้มากที่สุดเพื่อตอบสนองการฝึกอบรมทางไกล

5.1.2 องค์ประกอบของการฝึกอบรมทางไกล ในการฝึกอบรมทางไกลมีองค์ประกอบที่สำคัญ โดยสรุป ดังนี้ (ชัยยงค์ พรหมวงศ์, 2536, น. 230-232)

- 1) วิทยากรและผู้รับการอบรม การฝึกอบรมทางไกลใช้วิทยากร 2 ลักษณะ คือ วิทยากรที่ได้รับเชิญมาผลิตชุดฝึกอบรมทางไกล และวิทยากรที่มาดำเนินการฝึกอบรม
- 2) หลักสูตรการฝึกอบรมทางไกล เป็นการประมวลเนื้อหาสาระและประสบการณ์ในสาขาวิชาที่มุ่งจะให้ผู้รับการอบรมเกิดการเรียนรู้ โดยจัดในรูปของหลักสูตรการฝึกอบรมระยะสั้น และหลักสูตรการฝึกอบรมระยะยาว
- 3) ระบบการฝึกอบรมทางไกลมีขั้นตอนประกอบด้วย ขั้นที่ 1 การศึกษาและวิเคราะห์ความต้องการในการฝึกอบรม ขั้นที่ 2 การพัฒนาหลักสูตรการฝึกอบรมทางไกล และขั้นที่ 3 การผลิตสื่อและชุดฝึกอบรมทางไกล
- 4) สื่อการฝึกอบรมทางไกล อาจอยู่ในรูปของชุดฝึกอบรมทางไกลที่ยึดสื่อสิ่งพิมพ์เป็นแกนหรือยึดวิทยุโทรทัศน์เป็นแกน หรือยึดคอมพิวเตอร์เป็นแกน
- 5) คุณภาพของชุดฝึกอบรมทางไกลขึ้นอยู่กับประสิทธิภาพของระบบการฝึกอบรมทางไกล คุณภาพของเนื้อหาสาระที่อยู่ในหลักสูตรการฝึกอบรมทางไกล คุณภาพสื่อหรือชุดฝึกอบรมทางไกลและความสามารถของวิทยากร และความใส่ใจของผู้รับการอบรม

5.1.3 รูปแบบการฝึกอบรมทางไกล ในปัจจุบันมี 3 รูปแบบ รูปแบบแรก คือ การฝึกอบรมทางไกลที่ใช้วิธีการฝึกอบรมด้วยตนเองตลอดหลักสูตร รูปแบบที่สอง คือ การฝึกอบรมทางไกลที่ผสมผสานการศึกษาด้วยตนเองกับการฝึกอบรมแบบเผชิญหน้า และรูปแบบที่สาม คือ การฝึกอบรมทางไกลที่เป็นส่วนหนึ่งของหลักสูตรการฝึกอบรมทั่วไป จากการศึกษาในรูปแบบการฝึกอบรมทางไกลทั้ง 3 รูปแบบของ ชัยยงค์ พรหมวงศ์ (2536, น. 233-235) มีลักษณะที่แตกต่างกัน ดังนี้

รูปแบบแรก การฝึกอบรมทางไกลที่ใช้วิธีการฝึกอบรมด้วยตนเองทั้งหลักสูตร
หมายถึง ระบบการฝึกอบรมที่วางแผนและเตรียมชุดฝึกอบรมทางไกล เพื่อให้ผู้รับการอบรมเรียนจากชุดฝึกอบรมทางไกลด้วยตนเองตลอดหลักสูตร โดยไม่จำเป็นต้องมารับการฝึกอบรมแบบเผชิญหน้า การฝึกอบรมแบบนี้ใช้ใน 3 กรณี คือ การฝึกอบรมเนื้อหาด้านพุทธิพิสัย ไม่ต้องมารับการฝึกฝน ณ สถานฝึกอบรม การฝึกอบรมที่มุ่งเนื้อหาด้านพุทธิพิสัยและมีการฝึกปฏิบัติ โดยการฝึกฝนด้วยตนเองจากคู่มือ (Manual) หรือแนวทางการศึกษา (Study guide) และชุดทดลองที่บ้าน (Home Experimental) หรือชุดฝึกปฏิบัติ (Practical Work) ที่จัดการไว้ให้การฝึกอบรมที่มีเนื้อหาไม่สลับซับซ้อน เช่น การใช้เครื่องมืออุปกรณ์บางอย่างโดยใช้เอกสารสิ่งพิมพ์ เทปบันทึกเสียง ซีดี เป็นต้น

รูปแบบที่สอง การฝึกอบรมทางไกลที่ผสมผสานการศึกษาด้วยตนเองกับการฝึกอบรมแบบเผชิญหน้า เป็นการฝึกอบรมทางไกลที่วางแผนให้ผู้รับการอบรมเรียนด้วยตนเอง แล้วมาเข้ารับการฝึกอบรม ณ สถานฝึกอบรม เพื่อการฝึกปฏิบัติหรือการปลูกฝังด้านจิตพิสัย ส่วนที่ให้ผู้รับการอบรมสามารถเรียนเองมักจะเป็นความรู้ด้านพุทธิพิสัยหรือทักษะพิสัย ที่เป็นการอบรมการฝึกปฏิบัติอย่างง่าย ๆ ส่วนการฝึกฝนทักษะความชำนาญก็ให้มาฝึกแบบเผชิญหน้าในห้องฝึกอบรมที่ได้มีการนัดหมายกันไว้

รูปแบบที่สาม การฝึกอบรมทางไกลที่เป็นส่วนหนึ่งของหลักสูตรการศึกษาทั่วไป เป็นการที่องค์กรหรือหน่วยงานประสงค์ให้บุคลากรได้พัฒนาด้านการลงทะเลเบียนวิชาหรือกลุ่มวิชาที่เปิดสอน เป็นส่วนหนึ่งของหลักสูตรการศึกษาปกติ โดยมุ่งประกาศนียบัตรหรือปริญญาโดยถือเป็นเงื่อนไขการเลื่อนตำแหน่งหัวหน้างานหรือตำแหน่งบริหาร

5.1.4 วิธีการฝึกอบรมทางไกล วิธีการฝึกอบรมทางไกลขึ้นอยู่กับโครงสร้างสื่อฝึกอบรม 4 ประเภท ได้แก่ (1) วิธีการฝึกอบรมทางไกลที่ยึดสื่อสิ่งพิมพ์ (2) วิธีการฝึกอบรมทางไกลที่ใช้วิทยุหรือโทรทัศน์ (3) วิธีการฝึกอบรมทางไกลที่ใช้เทปเสียงหรือเทปภาพ และ (4) วิธีการฝึกอบรมทางไกลที่ใช้คอมพิวเตอร์เป็นหลัก (ชัยยงค์ พรหมวงศ์, 2536, น. 234-236) จากการศึกษาวิธีการฝึกอบรมทางไกลทั้ง 4 ประเภทนี้ ในการวิจัยครั้งนี้วิธีการฝึกอบรมทางไกลที่เหมาะสมกับหลักสูตรการผลิตเอกสารประกอบการเรียน ก็คือ วิธีการฝึกอบรมทางไกลที่ยึดสื่อสิ่งพิมพ์

ในการวิจัยครั้งนี้ใช้วิธีการฝึกอบรมทางไกลที่ยึดสื่อสิ่งพิมพ์เป็นหลัก ซึ่งประกอบด้วยประมวลสาระชุดฝึกอบรมทางไกล และแนวการศึกษาชุดฝึกอบรมทางไกล

5.2 ชุดฝึกอบรมทางไกล

ชุดฝึกอบรมทางไกลเป็นเครื่องมือที่ดีในการนำไปใช้อบรมพัฒนาผู้เข้ารับการอบรม ผู้วิจัยได้ทบทวนวรรณกรรมครอบคลุม 5 ประเด็น ประกอบด้วย (1) ความหมายของชุดฝึกอบรมทางไกล (2)

ความสำคัญของชุดฝึกอบรมทางไกล (3) หลักการของชุดฝึกอบรมทางไกล (4) องค์ประกอบของชุดฝึกอบรมทางไกล และ (5) สื่อที่ใช้ในชุดฝึกอบรมทางไกล โดยมีรายละเอียดดังนี้

5.2.1 ความหมายของชุดฝึกอบรมทางไกล ชุดฝึกอบรมทางไกลผู้พัฒนาขึ้น คือ ชัยยงค์ พรหมวงศ์ โดยเริ่มจากการพัฒนาชุดการสอนทางไกลให้กับมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาราช ที่รู้จักกัน คือ แผน STOU หรือแผน มสธ.

ชุดฝึกอบรมทางไกล (Distance Teaching Package) เป็นเครื่องมือที่ให้ผู้เรียนใช้ศึกษาด้วยตนเองได้ตามความสะดวก ความสามารถ และความสนใจ ประกอบด้วยสื่อประสมเป็นองค์ประกอบหลักที่ทำหน้าที่ถ่ายทอดเนื้อหาสาระ มีแบบฝึกหัดหรือแบบฝึกปฏิบัติ คู่มือการใช้และเครื่องมือประเมินความรู้ด้วยตนเองก่อนเรียน ระหว่างเรียน หลังเรียนที่ตรวจสอบได้

ชัยยงค์ พรหมวงศ์ (2536, น. 29) ให้ความหมายว่าชุดฝึกอบรมทางไกล คือชุดสำเร็จที่ใช้เป็นแนวทางและเครื่องมือในการดำเนินการฝึกอบรมทางไกลอย่างมีระเบียบระบบ ทั้งในส่วนของวิทยากรที่ให้การฝึกอบรม และสมาชิกที่เข้ารับการฝึกอบรม โดยมีการกำหนดขั้นตอนของการฝึกอบรม กำหนดสื่อ กำหนดกิจกรรม กำหนดเนื้อหา ประสพการณ์ และเครื่องมือประเมินผลการฝึกอบรมไว้อย่างครบถ้วน

5.2.2 ความสำคัญของชุดฝึกอบรมทางไกล ผู้วิจัยได้นำแนวคิดเกี่ยวกับความสำคัญของชุดการสอนทางไกลตามแนวคิดของ ชัยยงค์ พรหมวงศ์ (2558, น.7) มาประยุกต์ใช้กับความสำคัญของชุดฝึกอบรมทางไกล ซึ่งจำแนกได้ 4 ประการ ดังนี้

ประการแรก ชุดฝึกอบรมทางไกลมีระบบที่จะช่วยให้ผู้รับการอบรมสามารถศึกษาหาความรู้ด้วยตนเองอย่างมีประสิทธิภาพ และพึ่งพาความช่วยเหลือจากวิทยากรน้อยที่สุด

ประการที่สอง ชุดฝึกอบรมทางไกลบรรจุเนื้อหาสาระที่วิเคราะห์ไว้ดีแล้วที่จะช่วยให้ผู้รับการอบรมได้รับความรู้ครบถ้วนตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้ในหลักสูตร

ประการที่สาม ชุดฝึกอบรมทางไกลมีสื่อการสอนที่หลากหลาย และแต่ละสื่อทำหน้าที่ในการถ่ายทอดความรู้เป็นอย่างดี

ประการสุดท้าย ชุดฝึกอบรมทางไกลมีระบบการประเมินที่จะประกันคุณภาพผู้รับการอบรมในแต่ละหลักสูตรซึ่งจะมีผลต่อคุณภาพที่ดีของผู้รับการอบรม

ด้วยความสำคัญของชุดฝึกอบรมทางไกลโดยเฉพาะมีระบบที่จะช่วยให้ผู้รับการอบรมสามารถศึกษาหาความรู้ด้วยตนเองอย่างมีประสิทธิภาพและพึ่งพาความช่วยเหลือจากวิทยากรน้อยที่สุด จึงเหมาะสมกับการฝึกอบรมครูในฐานะผู้รับการอบรมที่มีภารกิจในการสอน โอกาสในการเข้ารับการอบรมแบบเผชิญหน้าอาจมีปัญหา

5.3 หลักการของชุดฝึกอบรมทางไกล

ชุดฝึกอบรมทางไกล มีหลักการที่สำคัญเช่นเดียวกับกับชุดการสอนทางไกล ซึ่งชัยยงค์ พรหมวงศ์ (2558, น. 6-7) ได้กล่าวถึงหลักการสำคัญ ดังนี้

- 1) มุ่งสนองความแตกต่างระหว่างบุคคล เพื่อให้ผู้รับการอบรมสามารถศึกษาหาความรู้ด้วยตนเองตามความสนใจ ความสามารถ และความสะดวกของแต่ละบุคคล และพึงพาวิทยากรน้อยที่สุด
- 2) มีการจัดสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ด้วยตนเอง 4 ประการ คือ (1) ให้ผู้รับการอบรมมีส่วนร่วมในการฝึกอบรมอย่างกระฉับกระเฉง (2) ให้ผู้รับการอบรมได้รับผลย้อนกลับทันทีในรูปของคำติชมและการชี้แนะแนวทางที่จะตรวจสอบคำตอบด้วยตนเอง (3) ให้ผู้รับการอบรมได้รับการเสริมแรงด้วยการได้รับประสบการณ์ที่เป็นความภูมิใจในความสำเร็จแม้เพียงน้อยนิด และ (4) ผู้รับการอบรมได้เรียนรู้ไปทีละน้อยตามลำดับขั้น
- 3) มีระบบการผลิตชุดฝึกอบรมที่ได้ผ่านการพิสูจน์ด้วยการวิจัยมาแล้วเช่นเดียวกัน
- 4) มีเนื้อหาสาระที่ได้รับการปรุงแต่งและจำแนกได้อย่างเหมาะสมกับธรรมชาติ เนื้อหา วย และระดับผู้รับการอบรม
- 5) มีแหล่งวิทยบริการที่จะสนับสนุนการศึกษาด้วยตนเองทั้งโดยตรงหรือผ่านระบบเสียงตามสาย
- 6) มีการจัดสภาพแวดล้อมที่เหมาะสมสำหรับการศึกษาดูด้วยตนเองที่บ้านหรือที่ทำงาน ด้วยการจัดสถานที่เรียนหรือมุมการเรียนรู้ที่บ้าน
- 7) มีองค์ประกอบเชิงรูปธรรมและนามธรรมเหมือนกัน
- 8) มีระบบการประเมินตนเองก่อนเรียน ระหว่างเรียน และหลังเรียนที่ผู้รับการอบรมสามารถตรวจสอบได้ด้วยตนเอง

สรุปได้ว่า ชุดการฝึกอบรมทางไกลมีหลักการ คือ มุ่งสนองความแตกต่างระหว่างบุคคล มีการจัดสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ด้วยตนเอง มีระบบการผลิตชุดการฝึกอบรม มีเนื้อหาสาระที่ได้รับการปรุงแต่ง มีแหล่งวิทยบริการ มีการจัดสภาพแวดล้อมที่เหมาะสมสำหรับการศึกษาดูด้วยตนเอง มีองค์ประกอบเชิงรูปธรรมและนามธรรม และมีระบบการประเมินตนเอง

5.4 องค์ประกอบชุดฝึกอบรมทางไกล

ชัยยงค์ พรหมวงศ์ (2558, น. 9) ได้จำแนกองค์ประกอบของชุดฝึกอบรมทางไกลโดยแบ่งเป็น องค์ประกอบเชิงรูปธรรม และองค์ประกอบเชิงนามธรรม มีรายละเอียด ดังนี้

5.4.1 องค์ประกอบเชิงรูปธรรม ได้แก่ แผนการสอน เนื้อหา สื่อที่ใช้ถ่ายทอดเนื้อหาสาระ สิ่งอำนวยความสะดวก สภาพแวดล้อม เครื่องมือประเมิน แบบฝึกปฏิบัติ และคู่มือการใช้ชุดฝึกอบรมทางไกล แต่ละรายการมีสาระสำคัญดังนี้

1) **แผนการสอน** เป็นการประยุกต์หลักการใช้สิ่งจัดแนวคิดล่วงหน้า (Advance Organizer) เพื่อให้ผู้รับการอบรมทราบความจำเป็นที่ต้องเรียน หัวเรื่อง แนวคิดหรือความคิดรวบยอด วัตถุประสงค์ กิจกรรมการเรียน สื่อการสอน และการประเมิน

2) **เนื้อหาสาระในชุดฝึกอบรมทางไกล** เป็นความรู้และประสบการณ์ที่ได้ผ่านการวิเคราะห์แล้ว มาปรุงแต่งให้เหมาะแก่การศึกษาด้วยตนเอง

3) **สื่อที่ใช้ถ่ายทอดเนื้อหาสาระในชุดฝึกอบรมทางไกล** เป็นเครื่องมือบรรจุเนื้อหาสาระที่เหมาะสมจะถ่ายทอดไปให้ผู้รับการอบรมได้เรียนรู้เอง ได้แก่ (1) สื่อสิ่งพิมพ์ในรูปแบบตำราเรียนเอง เช่น เอกสารการสอน ประมวลสาระของมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช และ (2) วัสดุบันทึก เช่น เทปเสียง เทปภาพ แผ่นบันทึกข้อมูลคอมพิวเตอร์ (ซีดีรอม)

4) **สิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับใช้ชุดฝึกอบรมทางไกล** หมายถึง วัสดุ อุปกรณ์ และโครงสร้างพื้นฐาน สำหรับการใช้ชุดฝึกอบรมทางไกล

5) **สภาพแวดล้อมทางกายภาพ** หมายถึง สถานที่ฝึกอบรม อุณหภูมิ แสงสว่าง ฯลฯ

6) **เครื่องมือประเมินในชุดฝึกอบรมทางไกล** หมายถึง แบบทดสอบ แบบสังเกต และแบบสอบถาม เพื่อให้ผู้รับการฝึกอบรมทราบสถานภาพการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมที่เกิดขึ้นจากการเรียนด้วยชุดฝึกอบรมทางไกล

7) **คู่มือการใช้ชุดฝึกอบรมทางไกล** เป็นเอกสารที่แนะนำวิธีการฝึกอบรมจากชุดฝึกอบรมทางไกล เพื่อให้ผู้รับการอบรมสามารถเรียนรู้ด้วยตนเองอย่างมีประสิทธิภาพ

8) **แบบฝึกปฏิบัติในชุดฝึกอบรมทางไกล** เป็นเอกสารที่ใช้บันทึกสรุปประเด็นที่สำคัญของเนื้อหาสาระที่เรียน และบันทึกผลของการประกอบกิจกรรมตามที่กำหนดไว้ในชุดฝึกอบรมทางไกล

5.4.2 องค์ประกอบเชิงนามธรรม ได้แก่ ความต้องการ จุดมุ่งหมาย แรงจูงใจ กิจกรรมการเรียน สิ่งจัดแนวคิด การจัดการด้านการเรียนรู้ สภาพแวดล้อมทางจิตภาพและสังคม และการเสริมแรง องค์ประกอบเหล่านี้ไม่สามารถมองเห็นได้ แต่สามารถสัมผัสหรือรับรู้หรือสังเกตผลที่เกิดขึ้นได้

1) **ความต้องการในการเรียนจากชุดฝึกอบรมทางไกล** เป็นองค์ประกอบที่เกิดจากภายในผู้รับการอบรมที่พัฒนาขึ้นในตนเอง หรืออาจกระตุ้นให้เกิดขึ้นจากปัจจัยภายนอก เมื่อต้องการให้ผู้รับการอบรมเกิดการเรียนรู้

2) จุดมุ่งหมายของชุดฝึกอบรมทางไกล เป็นความมุ่งหมายที่กำหนดไว้ในชุดการฝึกอบรมทางไกลที่กำหนดไว้อย่างกว้างๆ และเป็นพื้นฐานสำหรับการเขียนวัตถุประสงค์เชิงพฤติกรรมที่ปรากฏในแผนการสอน

3) แรงจูงใจระหว่างเรียนจากชุดฝึกอบรมทางไกล เป็นการสร้างความสนใจใฝ่รู้ให้เกิดขึ้นกับผู้รับการอบรม องค์ประกอบส่วนนี้มีความสำคัญมาก เพราะเป็นสายโยงใยผู้รับการอบรมอยากเรียนอยากศึกษาต่อไปจนจบบทเรียน

4) กิจกรรมการเรียนจากชุดฝึกอบรมทางไกล เป็นการกระทำที่คาดหวังให้ผู้รับการอบรมต้องทำในระหว่างเรียนประเด็นต่างๆ ของบทเรียน เช่น ตอบคำถาม เขียนชื่อแสดงความคิดเห็น ทำการทดลอง ฯลฯ

5) สิ่งจัดแนวคิดในชุดฝึกอบรมทางไกล เป็นองค์ประกอบที่ทำหน้าที่เชื่อมโยงปรุงแต่งให้เกิดการเรียนรู้เป็นไปตามหลักสูตร หรือขั้นตอนที่ควรจะเป็น หากขาดสิ่งจัดแนวคิดแล้ว ผู้รับการอบรมไม่สามารถนำสิ่งที่ได้เรียนมาเชื่อมโยง

6) การจัดการด้านการเรียนรู้จากชุดฝึกอบรมทางไกล เป็นองค์ประกอบที่เกี่ยวข้องกับการวางแผน ดำเนินการ กำกับ ควบคุม สนับสนุน ประสานงาน และการประเมิน เพื่อให้การเรียนจากชุดฝึกอบรมทางไกลเป็นไปตามวัตถุประสงค์

7) สภาพแวดล้อมทางจิตภาพและทางสังคมสำหรับการเรียนชุดฝึกอบรมทางไกล เป็นการจัดบรรยากาศที่เหมาะสมกับการเรียนด้วยตนเอง สร้างความอุ่นใจ มั่นใจ และเห็นคุณค่าของสิ่งที่เรียน มีความสัมพันธ์อันดีระหว่างผู้รับการฝึกอบรมและผู้ที่อยู่รอบตัว

8) การเสริมแรงในการเรียนจากชุดฝึกอบรมทางไกล เป็นการให้รางวัลแก่ผู้รับการอบรม เมื่อได้ประกอบกิจกรรมการเรียนไปแล้ว และยังผลให้ผู้รับการอบรมอยากเรียนต่อไปจนจบบทเรียนที่กำหนดไว้ในชุดฝึกอบรมทางไกล

5.5 สื่อที่ใช้ในชุดฝึกอบรมทางไกล

สื่อที่ใช้ในชุดฝึกอบรมทางไกล ประกอบด้วยสื่อ 2 ชนิด ได้แก่ ประมวลสาระ และแนวการศึกษา ในแต่ละรายการผู้วิจัยได้นำแนวคิดเกี่ยวกับตำราทางไกลของชัชยงค์ พรหมวงศ์ มาเป็นแนวทางในการศึกษาวิจัย ทั้งนี้ ชัชยงค์ พรหมวงศ์ (2558, น. 18) กล่าวว่า ตำราทางไกลอาจมีชื่อเรียกแตกต่างกัน เช่น เอกสารการสอน ประมวลสาระ บทเรียนสำเร็จรูป เป็นต้น ในกรณีของมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราชใช้เอกสารการสอนสำหรับปริญญาตรี และประมวลสาระสำหรับปริญญาโท เป็นคำที่มุ่งแสดงความแตกต่างระหว่างระหว่างตำราทางไกลแบบมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราชกับตำราแบบที่ใช้กันทั่วไป

ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้ประยุกต์ใช้แนวคิดเกี่ยวกับตำราทางไกลมาใช้เป็นสื่อชุดฝึกอบรมทางการ 2 ลักษณะ คือ ประมวลสาระ และ แนวการศึกษา ซึ่งมีสาระสำคัญ ดังนี้

5.5.1 ประมวลสาระ วรรณกรรมที่รวบรวมเกี่ยวกับประมวลสาระครอบคลุม (1) ความหมายของประมวลสาระ (2) ส่วนประกอบของประมวลสาระ (3) การเขียนแผนการสอน (4) การวิเคราะห์เนื้อหา (5) การเขียนแผนผังแนวคิด (6) การกำหนดหน่วย (7) การกำหนดตอน (8) การกำหนดหัวเรื่อง (9) การเสนอเนื้อหา (10) การกำหนดกิจกรรม และ (11) การกำหนดแนวตอบ ชัยยงค์ พรหมวงศ์ (2558, น. 18-19)

(1) ความหมายของประมวลสาระ เป็นตำราทางไกลประเภทหนึ่งที่ออกแบบให้ผู้รับการอบรมได้เรียนตามลำพัง ด้วยการให้ลงมือปฏิบัติกิจกรรมต่างๆ ที่ได้กำหนดให้ในส่วนหนึ่งส่วนใด หรือท้ายสุดของเรื่อง ให้ได้รับแนวตอบที่เป็นผลย้อนกลับทันที ได้รับการเสริมแรงและประสบการณ์ที่เป็นความภูมิใจในการศึกษา และให้ผู้รับการอบรมได้เรียนรู้ไปทีละน้อยตามลำดับขั้น

(2) ส่วนประกอบของประมวลสาระ ประกอบด้วย ปกหน้า ปกรอง ส่วนนำเนื้อหา ปกหน่วย แผนการสอนประจำหน่วยและตอน กิจกรรมและแนวตอบ และบรรณานุกรม

- **ปกหน้า** ชื่อสถาบันการศึกษา มีเลขรหัส และชื่อวิชา หรือกลุ่มสาระการเรียนรู้ ทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ และเทคนิคที่สอดคล้องหรือสัมพันธ์กับเนื้อหาของวิชา

- **ปกรอง** ให้ใส่ชื่อสถาบันการศึกษา มีเลขรหัส และชื่อวิชาหรือกลุ่มสาระการเรียนรู้ และปีการศึกษาที่พิมพ์

- **ส่วนนำหน้าเนื้อหา** ประกอบด้วย หน้าคำนำ ที่อธิบายลักษณะการเสนอเนื้อหา หรือข้อเสนอแนะเกี่ยวกับหลักสูตรนั้น (2) หน้าสารบัญที่แจกแจงรายละเอียดที่บรรจุอยู่ในประมวลสาระเล่มนั้น (3) รายละเอียดวิชาหรือหลักสูตร ประกอบด้วย คำอธิบายวิชา วัตถุประสงค์ และรายชื่อหน่วยการสอนทั้ง 15 หน่วย และ (4) วิธีการศึกษา เป็นการเสนอแนะผู้อ่านเกี่ยวกับขั้นตอนในการศึกษาวิชานั้นๆ เป็นการใช้สื่อประสมร่วมกันในการศึกษา เพื่อให้ได้ผลดีที่สุด

- **ปกหน่วย** มีชื่อวิชา กลุ่มสาระการเรียนรู้ ชื่อหน่วยอยู่บนมุมบนด้านขวา ภาพปกหน่วยที่สอดคล้องกับเนื้อหาของหน่วยนั้น และชื่อผู้เขียนอยู่มุมล่างด้านขวา

- **แผนการสอนประจำหน่วย** เริ่มด้วยชื่อวิชา/กลุ่มสาระการเรียนรู้ ชื่อหน่วย ชื่อตอน แนวคิด วัตถุประสงค์ กิจกรรมการเรียน สื่อการสอน และการประเมิน

- **แผนตอน** เป็นหน้าแรกที่เริ่มเนื้อหาสาระในหน่วย ประกอบด้วย ชื่อวิชา หรือกลุ่มสาระการเรียนรู้ ชื่อหน่วย ตอนที่ และชื่อตอนอยู่ตรงกลาง โดยมีหัวเรื่อง แนวคิด และวัตถุประสงค์อยู่ในกรอบ แล้วตามด้วยเนื้อหาเริ่มด้วยคำว่า “เรื่องที่” อยู่ชิดริมซ้าย

- **กิจกรรมและแนวตอบ** เมื่อเสนอเนื้อหาของแต่ละหัวเรื่องให้มีกิจกรรมแทรกอยู่ในส่วนใดส่วนหนึ่ง หรือตอนท้ายสุดของเรื่อง เพื่อเป็นการเสริมความรู้ความเข้าใจของผู้รับการอบรม หลังจากได้ศึกษาส่วนหนึ่งส่วนใด หรือทั้งหมดของหัวเรื่องนั้นแล้ว และติดตามด้วยแนวตอบของกิจกรรม เพื่อเป็นแนวทางให้กับผู้รับการอบรมเปรียบเทียบคำตอบของตนว่าถูกต้องหรือไม่

- **บรรณานุกรม** ตอนท้ายสุดของแต่ละหน่วยอาจมีหน้าบรรณานุกรมหรือเอกสารอ้างอิงของหน่วยนั้นๆ ประกอบ โดยเรียงบรรณานุกรมภาษาไทยก่อน แล้วจึงเป็นบรรณานุกรมภาษาต่างประเทศ

ในการวิจัยครั้งนี้ได้ผลิตประมวลสาระชุดวิชาเป็นสื่อหลักโดยยึดแนวทางการผลิตชุดวิชาการศึกษาทางไกลของมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช ซึ่ง ศาสตราจารย์ ดร.ชัยยงค์ พรหมวงศ์ เป็นผู้พัฒนาขึ้น ประมวลสาระ ประกอบด้วย ปก หน่วย ส่วนนำหน้าเนื้อหา แผนการสอนประจำหน่วย และตอน กิจกรรมและแนวตอบ และบรรณานุกรม

(3) **การเขียนแผนการสอน** เป็นการกำหนดขั้นตอนการสอน เพื่อให้วิทยากรสามารถถ่ายทอดเนื้อหาสาระแก่ผู้รับการอบรมอย่างมีประสิทธิภาพมี 2 ประเภท คือ แผนการสอนระดับหน่วย หรือแผนการสอนประจำหน่วย และแผนการสอนระดับตอนหรือแผนตอน

(3.1) **การเขียนแผนการสอนระดับหน่วย** คือ ชื่อหน่วย ชื่อตอน แนวคิด วัตถุประสงค์ กิจกรรม สื่อการสอน และการประเมิน

1) ชื่อหน่วยพร้อมกับเลขหมายประจำหน่วย
2) ชื่อตอนพร้อมกับหมายเลขประจำตอน
3) แนวคิดที่สอดคล้องกับแต่ละตอน ให้มีจำนวนอย่างน้อยเท่ากับจำนวนตอน

4) วัตถุประสงค์ ที่เขียนเป็นวัตถุประสงค์เชิงพฤติกรรมที่สอดคล้องกับแนวคิด

5) กิจกรรมให้เป็นกิจกรรมระหว่างเรียน และกิจกรรมภาคปฏิบัติเสริมประสบการณ์

6) สื่อการสอน ให้กำหนดไว้ตามลำดับที่สอดคล้องกับกิจกรรม
7) ประเมินผล ให้กำหนดแนวประเมินผลทั้งที่เป็นการประเมินตนเองก่อนเรียน/หลังเรียน และการทำกิจกรรม

(3.2) **การเขียนแผนการสอนระดับตอน** แผนการสอนระดับตอนเพื่อให้เป็นส่วนหนึ่งของแต่ละตอนโดยบรรจุหัวเรื่อง แนวคิด และวัตถุประสงค์ของตอน เพื่อให้ผู้รับการอบรมทราบ

ขอบเขตของเรื่องที่จะเรียนไว้ล่วงหน้า แนวการเขียนแผนการสอน ระดับตอน สิ่งที่ต้องคำนึง คือ การเขียนหัวเรื่อง การเขียนแนวคิด และการเขียนวัตถุประสงค์

1) การเขียนหัวเรื่อง หัวเรื่องเป็นหัวข้อย่อยของตอน โดยอาจกำหนดหัวเรื่องแบบง่าย แบบตายตัว แบบบูรณาการ หรือแบบยึดระดับสติปัญญา เรื่องย่อยที่กำหนดเป็นหัวเรื่องดำเนินการมีเนื้อหาสาระที่จะเสนอได้อย่างน้อย 1-2 หน้า หากมีเรื่องที่จะเขียนน้อยเกินไปก็ให้รวมเรื่องย่อยเข้าด้วยกัน หากพอจะไปด้วยกันได้ เช่น ความหมาย ประเภท ความเป็นมา อาจรวมกันหรือเขียนชื่อหัวเรื่องใหม่ที่พอจะครอบคลุม 3 อย่าง เช่น “แนวคิด” หรือ “สามัญทัศน์” ควรลำดับหัวเรื่องโดยมีหลักการแน่นอน ในกรณีนี้เนื้อหาสาระของตอนเป็นเรื่องที่ไม่มีความต่อเนื่องกัน หัวเรื่องอาจเป็นเรื่องย่อยที่แยกกันเด็ดขาดไม่มีความสัมพันธ์กับ แต่เกี่ยวโยงโดยตรงกับตอนก็ได้

2) การเขียนแนวคิด แนวคิดในแผนตอนเป็นแนวคิดระดับนำไปใช้ได้ โดยยึดหลักเช่นเดียวกับการเขียนแนวคิดในแผนหน่วย คือ ให้ 1 หัวเรื่อง มีแนวคิดอย่างน้อย 1 แนวคิด แนวคิดเป็นแก่นของเนื้อหาครอบคลุมหลักการ ทฤษฎี กฎเกณฑ์ ประเภท การสรุปสาระสำคัญ และข้อความที่มีลักษณะอย่างอื่น จะทำให้ผู้รับการอบรมเข้าใจหัวเรื่องนั้นอย่างชัดเจน โดยมีคำหลัก (Keywords) เกี่ยวกับเนื้อหาไว้ครบถ้วน

3) การเขียนวัตถุประสงค์ วัตถุประสงค์ในระดับตอนเป็นวัตถุประสงค์เชิงพฤติกรรมเช่นเดียวกับวัตถุประสงค์ในระดับหน่วย แต่มีความจำเพาะเจาะจงมากกว่าวัตถุประสงค์ที่สังเกตหรือวัดได้ พฤติกรรมใดที่สังเกตหรือวัดไม่ได้ หรือมีความหมายคลุมเครือ เราจะไม่นำมาเขียนเป็นวัตถุประสงค์เชิงพฤติกรรม

(4) การวิเคราะห์เนื้อหา การวิเคราะห์เนื้อหา เป็นวิธีการแบ่งเนื้อหาของวิชาเป็นหน่วย ตอน หัวเรื่อง เพื่อจำแนกแนวคิดหลักให้เป็นแนวคิดรองลงไปตามลำดับ โดยให้ความสัมพันธ์ระหว่างแนวคิดหลักและแนวคิดรองอย่างใกล้ชิด วิธีการวิเคราะห์เนื้อหา มีลำดับขั้นดังนี้ คือ พิจารณาเนื้อหาจากรายละเอียดวิชา พิจารณาเนื้อหาของหน่วยที่กำหนดไว้แล้ว พิจารณาเนื้อหาของแต่ละเรื่อง ข้อความแล้วกำหนดเป็นหัวข้อย่อย และทบทวนอีกครั้ง

(5) การเขียนแผนผังแนวคิด (Concept Mapping) เป็นแผนผังแสดงความสัมพันธ์ของแนวคิดหรือ Concept ในระดับตอน หัวเรื่อง และหัวเรื่องย่อย ทั้งที่เป็นความสัมพันธ์ระหว่างแนวคิดในตอนเดียวกันและความสัมพันธ์กับแนวคิดในตอนอื่นๆ เพื่อแสดงลำดับและความต่อเนื่องของแนวคิด วิธีเขียน แผนผังแนวคิด โดยนำเรื่องที่จะเขียนเป็นหน่วยมาแบ่งเป็นเรื่องที่แยกย่อยลงไป โดยให้มีชื่อแทนแนวคิดของเรื่องย่อยเหล่านั้น เรื่องย่อยที่แยกออกมาจะเริ่มจากชื่อหน่วยลงมาจนถึงชื่อตอน หัวเรื่อง และหัวเรื่องย่อย เมื่อเขียนได้แล้วเรามองหาความสัมพันธ์ระหว่างสองเรื่องขึ้นไปพบแล้วโยงกัน เมื่อเขียน

เสร็จแล้วเราก็จะพบว่าจะเรียบเรียงเรื่องต่างๆ ตามลำดับก่อนหลังอย่างไร การเขียนแผนผังแนวคิดเท่าที่นิยมทำกันมี 2 วิธี คือ เขียนในรูปลูกบาศก์ และเขียนในรูปโครงสร้างเรียงความ

(6) การกำหนดหน่วย การแบ่งหน่วยตอนและหัวเรื่องต้องคำนึงถึงปริมาณของเนื้อหาสาระที่ครอบคลุมโดยพิจารณาจากการวิเคราะห์เนื้อหา การกำหนดหน่วยการสอนมีแนวทางดังนี้ คือ (1) พิจารณารายละเอียดจากหลักสูตรอีกครั้งหนึ่ง เพื่อเปรียบเทียบความสัมพันธ์ระหว่างรายชื่อกับหน่วยกับเนื้อหาสาระในรายละเอียดวิชา และ (2) ปรับปรุงรายชื่อกับหน่วยด้วยการเพิ่ม ตัด หรือรวมให้เหมาะสม

(7) การกำหนดตอน การแบ่งหน่วยเป็นตอนในแต่ละหน่วยควรมี 4-6 ตอน ในการแบ่งตอนไม่มีการกำหนดสูตรเฉพาะตายตัว ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับความรู้เกี่ยวกับเนื้อหาสาระที่เรียน อาจกำหนดแนวทางกว้างๆ สำหรับการแบ่งตอนให้ 5 แนวทาง คือ แนวทางที่ 1 ที่เป็นความรู้พื้นฐาน แนวทางที่ 2 กำหนดตอนโดยยึดเนื้อหาที่มีความสัมพันธ์กับเนื้อหาในหน่วย แนวทางที่ 3 กำหนดตอนโดยนำเรื่องที่เป็นกลุ่มหรือประเภทเดียวกันกับชื่อหน่วย แนวทางที่ 4 กำหนดตอนโดยใช้เรื่องที่มีความต่อเนื่องกันตามเวลา แนวทางที่ 5 กำหนดตอนโดยยึดองค์ประกอบหรือโครงสร้างเป็นหลัก ข้อควรคำนึงในการกำหนดตอน คือ ไม่กำหนดตอนที่มีขนาดความยาวแตกต่างกัน ไม่ใช่ใช้วิธีการผสมปนเป และไม่จัดเรียงลำดับตอนวกวน ส่วนการให้ชื่อก่อนมี 2 วิธี คือ การให้ชื่ออย่างเป็นทางการ และการให้ชื่อที่เป็นสำนวน

(8) การกำหนดหัวเรื่อง เป็นส่วนย่อยของตอนและเป็นส่วนย่อยที่เล็กที่สุดของกลุ่มสาระการเรียนรู้/วิชา ดังนั้น หัวเรื่องจึงมีเนื้อหาสาระประกอบกันโดยมีความยาว 1-3 หน้า แนวทางการกำหนดหัวเรื่อง ควรกำหนดให้มีตั้งแต่ 2 หัวเรื่องขึ้นไป หัวเรื่องอาจกำหนดได้ตามแบบใดแบบหนึ่ง คือ แบบง่าย แบบตายตัว แบบยึดระดับสติปัญญา และแบบบูรณาการ

(9) การเสนอเนื้อหา เสนอได้ 3 แนวทาง คือ (1) การเรียบเรียงขึ้นใหม่ ประกอบด้วย ความรู้เดิมของผู้เรียน ตำรา แบบเรียน ผลจากงานวิจัย เพื่อนร่วมงาน บทความ และภาพยนตร์ วิทยุ โทรทัศน์ หรือสื่อโสตทัศน (2) การปรับปรุงงานเขียนที่มีผู้เขียนแล้ว สิ่งที่ต้องคำนึงถึงมี 5 ประการ คือ ความถูกต้องของเนื้อหาตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ จุดยืนด้านความคิดเห็น ความเหมาะสมของเนื้อหาในงานเขียน ความเห็นใจของเจ้าของงาน และลิขสิทธิ์ของงานเขียน และ (3) การยกงานเขียนของผู้อื่นมาใช้ดำเนินการ ดังนี้ ศึกษาเนื้อหาของงานนั้นโดยละเอียด เขียนแผนหน่วยตามวิธีที่ได้กำหนดไว้ ทำคำแนะนำการเรียนหรือ Guide Sheet เสนอเนื้อหาโดยยกงานเขียนนั้นมาทั้งหมด กำหนดกิจกรรมโดยขมวดไปรวมไว้ท้ายตอน และทำคำอธิบายเพิ่มเติม

(10) การกำหนดกิจกรรม เป็นการกำหนดงาน หรือภารกิจทุกอย่างที่กำหนดให้ผู้รับการอบรมได้ลงมือปฏิบัติ หลังจากที่ได้ศึกษาเนื้อหาต่างๆ วัตถุประสงค์ของการกำหนดกิจกรรมมี 4 ประการ คือ (1) เป็นการประยุกต์หลักจิตวิทยาที่มุ่งให้ผู้รับการอบรมมีโอกาสลงมือปฏิบัติ และมีส่วนร่วมในการเรียนด้วยตนเอง (2) เพื่อให้วิทยากรมั่นใจว่า ผู้รับการอบรมจะต้องการเรียนรู้หรือมีความ

เข้าใจตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ (3) เป็นการช่วยให้ผู้รับการอบรมต้องศึกษาเอกสารการสอนอย่างสม่ำเสมอ และ (4) เพื่อให้ผู้รับการอบรมได้ฝึกฝนและทดสอบความรู้ความเข้าใจภายหลังจากที่ได้ศึกษาเอกสารด้วยตนเองแล้ว การกำหนดกิจกรรมระหว่างเรียนอาจกำหนดได้หลายรูปแบบ คือ การให้ตอบคำถาม การให้เปรียบเทียบ การให้สรุปหรืออธิบาย การให้แสดงความคิดเห็นของตนเอง การให้อธิบายปรากฏการณ์ทางอ้อม การให้ยกตัวอย่าง การให้ทำการทดลอง การให้สังเกตปรากฏการณ์ และการให้ประยุกต์หลักการหรือทฤษฎี

(11) การกำหนดแนวตอบ เป็นการกำหนดข้อความที่ช่วยให้ผู้รับการอบรมตรวจสอบคำตอบของตนตามที่เขียนไว้ในแบบฝึกปฏิบัติ เพื่อให้ทราบว่าตนตอบผิดหรือถูก ดีหรือไม่ดีอย่างไร แล้วจะได้แก้ไขถูกต้องดีขึ้น การให้แนวตอบเท่าที่ปฏิบัติกันอยู่มี 6 วิธีการ คือ การแนะวิธีตอบ การตอบให้ดูเป็นตัวอย่าง การสรุปประเด็นที่จำเป็น การให้เฉลย การชี้แจงแหล่งตรวจสอบ และการให้ผู้รับการอบรมตรวจสอบด้วยตนเองกับผู้รับการอบรมด้วยกัน

แนวคิดเกี่ยวกับประมวลสาระดังกล่าวข้างต้นนี้ ผู้วิจัยได้นำมาเป็นแนวทางพื้นฐานในการจัดทำเป็นประมวลสาระชุดฝึกอบรมทางไกลเรื่องการแนะแนวอาชีพสำหรับครูแนะแนวระดับมัธยมศึกษาจังหวัดนนทบุรี

5.5.2 แนวการศึกษา ผู้วิจัยได้นำแนวคิดเกี่ยวกับเรื่อง “แบบฝึกปฏิบัติ” ของ ชัยยงค์ พรหมวงศ์ (2558, 21-24) มาเป็นแนวคิดในการศึกษาและจัดทำแนวการศึกษา ดังนี้ (1) ความหมายของแบบฝึกปฏิบัติ (2) องค์ประกอบของแบบฝึกปฏิบัติ และ (3) แนวทางในการกำหนดเนื้อหาที่ให้นักศึกษาระสาระสำคัญและตอบกิจกรรม

(1) ความหมายของแบบฝึกปฏิบัติ เป็นเอกสารที่จัดเตรียมไว้ให้ผู้รับการอบรมได้ศึกษาควบคู่กับประมวลสาระในการเรียนแต่ละหน่วย เพื่อประเมินตนเองก่อนเรียน บันทึกสาระสำคัญของแต่ละหัวเรื่อง ทำกิจกรรมท้ายเรื่องที่กำหนดให้ เขียนรายงานผลกิจกรรมภาคปฏิบัติ และทำแบบประเมินตนเองหลังเรียน ซึ่งในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้จัดทำเป็นแนวการศึกษาชุดฝึกอบรมซึ่งมีองค์ประกอบเช่นเดียวกับแบบฝึกปฏิบัติดังกล่าวข้างต้น

(2) องค์ประกอบของแบบฝึกปฏิบัติ แบบฝึกปฏิบัติมีองค์ประกอบสำคัญ ดังนี้ (1) คำชี้แจงการใช้แบบฝึกปฏิบัติ (2) แบบประเมินตนเองก่อนเรียน (3) กระดาษคำตอบแบบประเมินตนเองก่อนเรียนและหลังเรียนอยู่ในแผ่นเดียวกัน (4) การบันทึกสาระสำคัญและกิจกรรมต่างๆ โดยเว้นที่ไว้ให้ผู้เรียนบันทึกช้อยมือและทำกิจกรรมทางช้อยมือ (5) แบบประเมินตนเองหลังเรียน และ (6) เฉลยแบบประเมินตนเองก่อนเรียนและหลังเรียน

(3) แนวทางในการกำหนดเนื้อหาที่ให้นักศึกษาระสาระสำคัญและการให้ตอบกิจกรรม แนวทางในการกำหนดเนื้อหาที่ให้นักศึกษาระสาระสำคัญของแต่ละหัวเรื่องไว้ด้านช้อยมือ โดยมีแนวปฏิบัติ ดังนี้

(1) ให้เขียนเรื่องที่และชื่อหัวเรื่อง กำกับไว้ทุกครั้ง (2) ให้มีข้อความ “บันทึกสาระสำคัญ” หลังจากชื่อหัวเรื่อง (3) เนื่องจากแต่ละหัวเรื่องอาจมีหัวเรื่องย่อยลงไปอีกควรกะที่บันทึกสาระสำคัญให้พอเหมาะ แล้วเขียนช้อย่อยกำกับด้วย มิฉะนั้นจะทำให้เนื้อที่ว่างเว้นไว้มากเกินไป และ (4) ไม่ควรเว้นเนื้อที่ไว้มาก แต่ละหัวเรื่องน่าจะเว้นไว้ให้ผู้เรียนบันทึกสาระสำคัญเพียง 1-2 คอลัมน์ หรือไม่เกินหนึ่งหน้า ส่วนแนวทางในการกำหนดให้ผู้เรียนตอบกิจกรรมโดยปกติเรามักเว้นที่ให้ผู้เรียนตอบกิจกรรมในคอลัมน์ทางขวามือ โดยกำหนดคำว่า “กิจกรรม” และตามด้วยหมายเลขของกิจกรรมนั้น เสร็จแล้วควรมีข้อความชี้แนะลักษณะกิจกรรมที่ทำโดยลอกคำสั่งของกิจกรรมที่เขียนไว้

(4) การนำเสนอเนื้อหา การนำเสนอเนื้อหาที่ดี สามารถส่งเสริมให้ผู้อบรมเรียนรู้ด้วยตนเองจะต้องเอื้ออำนวยให้แก่ผู้เรียน 4 อย่าง คือ (1) ได้ลงมือประกอบกิจกรรมอย่างกระฉับกระเฉง (2) ได้ทราบผลการกระทำหรือคำตอบทันที (3) ได้รับแรงเสริมให้เกิดความภูมิใจในความสำเร็จ และ (4) ได้เรียนรู้ใคร่ครวญตามไปที่ละน้อยตามขั้นตอน

แนวคิดเกี่ยวกับแบบฝึกปฏิบัติดังกล่าวข้างต้นนี้ ผู้วิจัยได้นำมาเป็นแนวทางพื้นฐานในการจัดทำเป็นแนวการศึกษาชุดฝึกอบรมทางไกลเรื่องการแนะแนวอาชีพสำหรับครูแนะแนวระดับมัธยมศึกษาจังหวัดนนทบุรี

5.6 การทดสอบประสิทธิภาพ

วรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับการทดสอบประสิทธิภาพ ครอบคลุม (1) ความหมายของการทดสอบประสิทธิภาพ (2) ความจำเป็นของการทดสอบประสิทธิภาพ (3) ขั้นตอนการทดสอบประสิทธิภาพ และ (4) การกำหนดเกณฑ์ การทดสอบประสิทธิภาพ

5.6.1 ความหมายของการทดสอบประสิทธิภาพ

ชัยยงค์ พรหมวงศ์ และวาสนา ทวีกุลทรัพย์ (2540, น. 210) ได้กล่าวถึงความหมายของการทดสอบประสิทธิภาพชุดฝึกอบรมทางไกล ว่าเป็นการตรวจสอบคุณภาพของชุดฝึกอบรมทางไกล เพื่อให้ทราบว่าชุดฝึกอบรมทางไกลมีคุณภาพตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้หรือไม่ โดยนำชุดฝึกอบรมทางไกลไปทดลองใช้เบื้องต้น (Try out) ปรับปรุงและนำไปใช้จริง (Trial Run หรือ Pilot Test) จนแน่ใจว่าแต่ละหน่วยนั้นมีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้

5.6.2 ความจำเป็นของการทดสอบประสิทธิภาพ มี 3 ประการ สรุปได้ดังนี้ คือ (ชัยยงค์ พรหมวงศ์ และวาสนา ทวีกุลทรัพย์, 2540. น. 210)

1) เพื่อประกันคุณภาพว่าชุดฝึกอบรมใดมีความเหมาะสมที่จะลงทุนผลิตออกมาเป็นจำนวนมาก หากมิได้ทดสอบประสิทธิภาพเสียก่อน หากผลิตออกมาแล้วใช้ประโยชน์ไม่ได้ก็จะเป็นการสิ้นเปลืองทั้งเงินและเวลา

2) เพื่อแน่ใจว่าผู้รับการอบรมสามารถเรียนจากชุดฝึกอบรมที่มีคุณภาพ หากมีได้ทดสอบประสิทธิภาพก็ไม่แน่ใจว่าชุดฝึกอบรมที่ส่งไปให้ผู้รับการอบรม ช่วยให้ผู้รับการอบรมเกิดการเรียนรู้ตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้หรือไม่

3) เพื่อให้ได้ข้อมูลในการปรับปรุงชุดฝึกอบรม การทดสอบประสิทธิภาพทำให้ได้รับข้อมูลที่นำมาใช้ในการปรับปรุงชุดฝึกอบรมได้อย่างตรงจุด โดยไม่จำเป็นต้องทำใหม่ทุกครั้ง ทำให้ประหยัดเงินและเวลา

5.6.3 ขั้นตอนการทดสอบประสิทธิภาพ ทำได้ 2 แนวทาง คือ การทดลองใช้เบื้องต้น และการทดลองใช้จริง (ชัยยงค์ พรหมวงศ์ และวาสนา ทวีกุลทรัพย์ , 2540. น. 211-212)

1) การทดลองใช้เบื้องต้น เป็นการทดสอบประสิทธิภาพก่อนการทดลองใช้จริง การทดลองใช้เบื้องต้น มี 3 ขั้นตอน คือ ขั้นตอนทดลองแบบเดี่ยว ขั้นตอนทดลองแบบกลุ่ม และขั้นการทดลองแบบภาคสนาม

ขั้นที่ 1 การทดสอบประสิทธิภาพแบบเดี่ยว เป็นการใช้ชุดฝึกอบรมกับผู้รับการอบรม จำนวน 3 คน โดยการทดลองกับผู้รับการอบรมระดับเก่ง ปานกลาง และอ่อน โดยวิทยากรต้องคอยสังเกตพฤติกรรมผู้รับการอบรมอย่างใกล้ชิด คำนวณหาประสิทธิภาพ เสร็จแล้วปรับปรุงให้ดีขึ้น โดยปกติคะแนนที่ได้จากการทดลองแบบเดี่ยวนี้นี้จะได้คะแนนต่ำกว่าเกณฑ์มาก แต่ไม่ต้องวิตก เพราะเมื่อปรับปรุงแล้วจะสูงขึ้นมากก่อนนำไปทดลองแบบกลุ่ม ในขั้นนี้ E1/ E2 ที่ได้จะมีค่าประมาณ 60/60

ขั้นที่ 2 การทดสอบประสิทธิภาพแบบกลุ่ม เป็นการทดลองใช้ชุดฝึกอบรมที่ปรับปรุงแล้วกับผู้รับการอบรมอย่างน้อย 6-10 คน คณะผู้รับการอบรมระดับเก่ง ปานกลาง และอ่อน โดยสังเกตพฤติกรรมอย่างใกล้ชิด คำนวณหาประสิทธิภาพแล้วปรับปรุง ในคราวนี้คะแนนของผู้รับการอบรมจะเพิ่มขึ้นอีกเกือบเท่าเกณฑ์ โดยเฉลี่ยห่างจากเกณฑ์ประมาณ 10 % นั่นคือ E1 / E2 ที่ได้จะมีค่าประมาณ 70/70

ขั้นที่ 3 การทดสอบประสิทธิภาพแบบภาคสนาม เป็นการทดลองใช้ชุดฝึกอบรมที่ปรับปรุงจากการทดลองแบบกลุ่มแล้วไปทดลองกับผู้รับการอบรมประมาณ 40-100 คน ควรคณะผู้รับการอบรมระดับเก่ง ปานกลาง และอ่อน โดยสังเกตพฤติกรรมอย่างใกล้ชิด คำนวณหาประสิทธิภาพ แล้วทำการปรับปรุง ผลลัพธ์ที่ได้ควรใกล้เคียงกับเกณฑ์ที่ตั้งไว้ หากต่ำกว่าเกณฑ์ไม่เกิน 2.5 % ก็ให้ยอมรับ หากแตกต่างกันมาก ผู้สอนต้องกำหนดเกณฑ์ประสิทธิภาพ โดยยึดจากสภาพความจริงเป็นเกณฑ์ เพื่อนำผลการปรับปรุงขั้นสุดท้ายก่อนส่งผลิตจำนวนมาก เพื่อนำไปทดลองใช้จริง “ Trial Run ” หรือ “ Pilot Testing ”

2) **การทดลองใช้จริง** เป็นการนำชุดฝึกอบรมที่ผลิตขึ้นไปทดลองใช้ในสถานการณ์จริงแล้วรวบรวมข้อมูลเนื้อหาสาระปรับปรุงก่อนที่จะผลิตชุดฝึกอบรมจำนวนมาก

5.6.4 การกำหนดเกณฑ์การทดสอบประสิทธิภาพ การกำหนดเกณฑ์การทดสอบประสิทธิภาพต้องกำหนดเกณฑ์การทดสอบประสิทธิภาพไว้ล่วงหน้า 3 เกณฑ์ คือ (1) เกณฑ์พัฒนาการของผู้รับการอบรม (2) เกณฑ์ความสัมพันธ์ระหว่างกระบวนการกับผลลัพธ์ และ (3) เกณฑ์ด้านคุณภาพของเอกสารประกอบการเรียน

1) **เกณฑ์พัฒนาการของผู้รับการอบรม** เป็นระดับความก้าวหน้าของผู้รับการอบรมที่เกิดขึ้นหลังจากได้ศึกษาจากชุดฝึกอบรม โดยพิจารณาว่า หลังจากศึกษาแล้วผู้รับการอบรมมีความก้าวหน้าหรือผลสัมฤทธิ์หรือมีความรู้เพิ่มขึ้นจากเดิม โดยพิจารณาความแตกต่างของคะแนนจากการทดสอบก่อนเรียน (Pre-test) และการทดสอบหลังเรียน (Post-test) ซึ่งควรกำหนดความเชื่อมั่น .95 อย่างต่ำ ผลการทดสอบหลังเรียนควรสูงกว่าผลการทดสอบก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติจึงจะถือว่าชุดฝึกอบรมทำให้ผู้รับการอบรมมีความรู้เพิ่มขึ้นจากเดิม

2) **เกณฑ์ความสัมพันธ์ระหว่างกระบวนการกับผลลัพธ์** การกำหนดเกณฑ์ความสัมพันธ์ระหว่างกระบวนการกับผลลัพธ์ เป็นการประเมินพฤติกรรมของผู้รับการอบรมใน 2 ประเภท คือ (1) ประเมินพฤติกรรมต่อเนื่องหรือกระบวนการ (Transitional Behavior หรือ Process) พิจารณาจากกิจกรรมหรืองานที่ผู้รับการอบรมได้รับมอบหมายให้ทำหลังจากศึกษาเนื้อหาสาระไปแล้วในแต่ละหน่วย และ (2) ประเมินพฤติกรรมขั้นสุดท้ายหรือผลลัพธ์ (Terminal Behavior หรือ Product) โดยพิจารณาจากการทดสอบหลังเรียน

เกณฑ์ระหว่างกระบวนการกับผลลัพธ์ อาจใช้แทนด้วย E_1/E_2 เมื่อ E_1 เป็นค่าร้อยละของประสิทธิภาพของกระบวนการ และ E_2 เป็นค่าร้อยละของประสิทธิภาพของผลลัพธ์ การกำหนดเกณฑ์ E_1/E_2 ให้มีค่าเท่าใดขึ้นอยู่กับเนื้อหาสาระ โดยปกติเนื้อหาที่เป็นพุทธิพิสัยมักจะตั้งไว้ 90/90 85/85 80/80 ส่วนเนื้อหาที่เป็นทักษะพิสัยหรือจิตพิสัยอาจตั้งไว้ 80/80 75/75 การยอมรับประสิทธิภาพได้เท่ากับเกณฑ์นั้นอาจไม่ได้ เนื่องจากในระหว่างการทดลองมีตัวแปรแทรกซ้อนเกิดขึ้นได้ เช่น สภาพห้องฝึกอบรมที่เกิดร้อนอบอ้าว ความพร้อมของผู้รับการอบรม ความชำนาญในการใช้ชุดฝึกอบรม เป็นต้น อาจอนุโลมให้มีระดับผิดพลาดได้

3) **เกณฑ์ด้านคุณภาพชุดฝึกอบรม** นอกจากจะตรวจสอบชุดฝึกอบรมทางไกลว่ามีประสิทธิภาพโดยดูจากพัฒนาการของผู้รับการอบรม และค่า E_1/E_2 แล้ว ยังสามารถพิจารณาคุณภาพชุดฝึกอบรมจากความพึงพอใจหรือความคิดเห็นของวิทยากร และผู้รับการอบรมที่มีต่อการเรียนด้วยชุดฝึกอบรม ได้แก่ (1) พัฒนาการในทางที่ดีของคุณลักษณะผู้รับการอบรม เช่น การควบคุมตนเองหรือ

การมีวินัยของผู้รับการอบรม การแสดงความคิดเห็นการตัดสินใจหรือแก้ปัญหา การหาความรู้ด้วยตนเอง การทำงานเป็นทีมกับผู้อื่น สร้างความเชื่อมั่นให้กับผู้รับการอบรม มีความรับผิดชอบ ฯลฯ (2) ด้านเทคนิคของชุดฝึกอบรม เช่น ขนาด รูปแบบ ตำแหน่ง ความชัดเจน ความสอดคล้องของเนื้อหา ภาพต่างๆ เช่น ภาพนิ่ง ภาพประกอบ ภาพเคลื่อนไหว ฯลฯ และ (3) ความชอบและความสนใจของผู้รับการอบรมต่อชุดฝึกอบรม เกณฑ์ด้านคุณภาพของชุดฝึกอบรมที่ตั้งไว้ควรอยู่ในระดับดีมาก (4.50 – 5.00) ดี (3.50-4.49) จากมาตราประมาณค่า 5 ระดับ หรือเกณฑ์ในรูปแบบอื่นที่สามารถตรวจสอบคุณภาพได้

5. งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับชุดฝึกอบรมทางไกล

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับชุดฝึกอบรมทางไกล มีดังนี้

พัชรี ผลโยธิน และคณะ (2548: 81) ศึกษาและพัฒนาชุดฝึกอบรมทางไกลเรื่อง นวัตกรรมจัดการเรียนรู้ตามแนวคอนสตรัคติวิสต์ โดยทำการทดลองกับครู ผลการวิจัยพบว่า ผู้รับการอบรมสามารถทำคะแนนจากการทดสอบหลังเรียนสูงกว่าก่อนการฝึกอบรมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.1 ความคิดเห็นของผู้รับการอบรม ที่มีต่อการอบรม คือได้รับความรู้เพิ่มมากขึ้นในระดับมากหลังการอบรม สามารถนำความรู้ไปใช้ในการปฏิบัติตน มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก

ลัดดาวรรณ ณ ระนองและคณะ (2548:42-43) พัฒนาชุดฝึกอบรมทางไกลเรื่อง การพัฒนาชุดฝึกอบรมทางไกลเรื่องระบบการดูแลช่วยเหลือผู้เรียนในสถานศึกษา ผลการวิจัยพบว่า ความรู้ของผู้รับการอบรมหลังการฝึกอบรมสูงกว่าก่อนการฝึกอบรมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ความคิดเห็นของผู้รับการอบรมที่มีต่อการอบรม ผู้รับการอบรมได้รับความรู้เพิ่มมากขึ้นในระดับมาก และนำความรู้ไปใช้ในการปฏิบัติงานมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก

สมคิด พรหมจ้อยและคณะ (2549 : 22-23) พัฒนาชุดฝึกอบรมทางไกล เรื่อง การกำกับติดตาม และประเมินผลงานสำหรับงานภาครัฐจังหวัดนนทบุรี ผลการวิจัยพบว่า ความรู้ของผู้รับการอบรมหลังอบรมสูงกว่าก่อนการอบรมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และความคิดเห็นของผู้รับการอบรมมีต่อการฝึกอบรม พบว่า ผู้รับการอบรมได้รับความรู้หลังการอบรมเพิ่มมากขึ้น

สิริวรรณ ศรีพหล (2551) พัฒนาชุดฝึกอบรมทางไกล เรื่องการจัดการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาลักษณะความเป็นพลโลกของผู้เรียน สำหรับครูสังคมศึกษา ผลการวิจัย พบว่า ชุดฝึกอบรมทางไกลมีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ 80/80 ความก้าวหน้าในการฝึกอบรมของผู้รับการอบรมเพิ่มขึ้นอย่างมี

นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และผู้รับการอบรมมีความเห็นว่าชุดฝึกอบรมทางไกลมีความคุ้มค่า ความสนใจ ความเป็นไปได้ในการนำไปใช้ในระดั้มาก

สมคิด พรหมจ้อย และคณะ (2552: 55-58) พัฒนาชุดฝึกอบรมทางไกล เรื่องการวิจัยและพัฒนา งานวิชาการสำหรับครูและบุคลากรทางการศึกษา ผลการวิจัย พบว่า ผู้รับการอบรมมีความรู้เพิ่มขึ้น ร้อยละ 26.40 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ที่ตั้งไว้และผู้รับการฝึกอบรมมีความพึงพอใจต่อ ชุดฝึกอบรมทางไกลใน ระดั้มาก

วาสนา ทวีกุลทรัพย์ และวาณี บุญยะไวโรจน์ (2551) พัฒนาชุดฝึกอบรมทางไกล เรื่องการใช้ แหล่งการเรียนรู้สำหรับการเรียนการสอน ผลการวิจัยพบว่า (1) ชุดฝึกอบรมทางไกลเรื่องการใช้แหล่ง การเรียนรู้สำหรับการเรียนการสอนที่ผลิตขึ้นทั้ง 2 หน่วยมีประสิทธิภาพ 79/80 และ 80/82 ตามลำดับเป็นไปตามเกณฑ์ที่กำหนด 80/80 (2) ผู้รับการอบรมมีความก้าวหน้าทางการเรียนเพิ่มขึ้น จากเดิมโดยมีคะแนนทดสอบหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน (3) ผู้รับการอบรมมีความคิดเห็นเกี่ยวกับชุด ฝึกอบรมทางไกลในระดั้มากที่สุด และ(4) ผู้รับการอบรมได้นำความรู้ไปใช้สอนผู้เรียนรวมทั้งผลิตชุด การเรียนจากแหล่งการเรียนรู้เพื่อใช้สอนผู้เรียนด้วย

วาสนา ทวีกุลทรัพย์ และวาณี บุญยะไวโรจน์ (2553)การพัฒนาชุดฝึกอบรมทางไกลแบบอิง ประสบการณ์ เรื่องการทดสอบประสิทธิภาพสื่อการสอนสำหรับครู ผลการวิจัย พบว่า (1) ครูต้องการ หลักสูตรการฝึกอบรมทางไกลแบบอิงประสบการณ์ เรื่องการทดสอบประสิทธิภาพสื่อการสอนในระดั้มาก ที่สุด (2) ชุดฝึกอบรมทางไกลแบบอิงประสบการณ์ เรื่องการทดสอบประสิทธิภาพสื่อการสอนที่ ผลิตขึ้นทั้งสองหน่วยมีประสิทธิภาพ 81.80/82.80 และ 80.20/81.33 ตามลำดับเป็นไปตามเกณฑ์ที่ กำหนด 80/80 (3) ผู้รับการอบรมมีความก้าวหน้าทางการเรียนเพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติระดับ .05 (4) ผู้รับการอบรมมีความเห็นเกี่ยวกับกับชุดฝึกอบรมทางไกลแบบอิงประสบการณ์มากที่สุด และ (5) ผู้รับการอบรมได้นำความรู้ที่ได้รับจากการอบรมไปใช้ โดยดำเนินการทดสอบประสิทธิภาพสื่อ การสอนและมีการเผยแพร่ความรู้ที่ได้รับยังครูผู้สอนด้วยวิชาการให้ชุดฝึกอบรมทางไกล ไปศึกษา สนทนา พูดคุย และจัดประชุมเพื่อแลกเปลี่ยนความรู้

ดวงเดือน พินสุวรรณ (2554) ได้ทำการพัฒนาชุดฝึกอบรมทางไกล เรื่อง การสอนพันธุศาสตร์ เพื่อพัฒนาทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณ สำหรับครูวิทยาศาสตร์ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ใน กรุงเทพมหานครและปริมณฑล ผลการวิจัย พบว่า (1) ชุดฝึกอบรมทางไกลที่พัฒนาขึ้นมีประสิทธิภาพ 81.95/87.30 (2) กลุ่มตัวอย่างมีความก้าวหน้าด้านความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับการสอนพันธุศาสตร์เพื่อ พัฒนาทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณหลังการใช้ชุดฝึกอบรมทางไกล ร้อยละ 74.27 และ (3) กลุ่ม ตัวอย่างมีความพึงพอใจต่อชุดฝึกอบรมทางไกลอยู่ในระดั้มาก

วรรณภา บัวเกิด และ ธนรัชฎ์ ศิริสวัสดิ์ (2554) ได้ทำการพัฒนาชุดฝึกอบรมทางไกล เรื่อง การพัฒนาชุดฝึกอบรมทางไกลเรื่องการอ่านคิดวิเคราะห์ ผลการวิจัยพบว่า (1) ชุดฝึกอบรมทางไกล เรื่อง การพัฒนาชุดฝึกอบรมทางไกลเรื่องการอ่านคิดวิเคราะห์ที่พัฒนาขึ้นมีค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่าง 0.66-1.00 (2) ผลสัมฤทธิ์การอ่านคิดวิเคราะห์หลังการฝึกอบรมทางไกลอยู่ในระดับเกณฑ์ดี (3) ผู้ร่วมการฝึกอบรมทางไกลมีความคิดเห็นว่าคุณชุดฝึกอบรมทางไกลเรื่องการอ่านคิดวิเคราะห์มีความเหมาะสมในระดับมาก

ทวีวัฒน์ วัฒนกุลเจริญ (2555) ได้ทำการพัฒนาชุดฝึกอบรมทางไกล เรื่อง เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารที่ใช้ในการศึกษาทางไกล ผลการวิจัย พบว่า ชุดฝึกอบรมทางไกลที่ผลิตขึ้นทั้ง 4 หน่วยมีประสิทธิภาพ 81.50/80.00, 80.25/80.40, 81.20/81.10 และ 80.65/80.80 ตามลำดับเป็นไปตามเกณฑ์ที่กำหนด 80/80 (2) นักศึกษามีความก้าวหน้าทางการเรียนเพิ่มขึ้นจากเดิมโดยมีคะแนนทดสอบหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน (3) นักศึกษามีความคิดเห็นเกี่ยวกับชุดฝึกอบรมทางไกลในระดับมากที่สุด

ทวีวัฒน์ วัฒนกุลเจริญ (2558) พัฒนาชุดการเรียนรู้อิเล็กทรอนิกส์ผ่านคอมพิวเตอร์พกพา เรื่อง ความรู้พื้นฐานทางเทคโนโลยีและสื่อสารการศึกษา สำหรับนักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา แขนงวิชาเทคโนโลยีและสื่อสารการศึกษา สาขาวิชาศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ผลการวิจัยพบว่า (1) ผู้ตอบแบบสอบถามมีความต้องการความรู้พื้นฐานด้านเทคโนโลยีและสื่อสารการศึกษาโดยรวมอยู่ในระดับมาก (2) ผลการพัฒนาชุดการเรียนรู้อิเล็กทรอนิกส์ผ่านคอมพิวเตอร์พกพา เรื่อง ความรู้พื้นฐานทางเทคโนโลยีและสื่อสารการศึกษา ทั้ง 4 หน่วย มีประสิทธิภาพ คือ 81.50/80.00, 80.25/80.40, 81.10/81.20 และ 80.65/80.80ตามลำดับ เป็นไปตามเกณฑ์ที่กำหนด80/80 (3) นักศึกษาที่เรียนด้วยชุดการเรียนรู้อิเล็กทรอนิกส์ผ่านคอมพิวเตอร์พกพา เรื่อง ความรู้พื้นฐานทางเทคโนโลยีและสื่อสารการศึกษามีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเพิ่มขึ้น อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 และ (4) นักศึกษาที่เรียนด้วยชุดการเรียนรู้อิเล็กทรอนิกส์ผ่านคอมพิวเตอร์พกพามีความคิดเห็นว่าคุณชุดการเรียนรู้อิเล็กทรอนิกส์ผ่านคอมพิวเตอร์พกพามีความเหมาะสมในระดับเห็นด้วยมากที่สุด

วรางคณา โตโพธิ์ไทย (2558) พัฒนาชุดฝึกอบรมทางไกล เรื่อง การใช้อินเทอร์เน็ตสำหรับนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่6 โรงเรียนในสังกัดสำนักงานการศึกษากรุงเทพมหานคร ผลการวิจัย พบว่า (1) ความต้องการเกี่ยวกับชุดฝึกอบรมทางไกล พบว่า ครู และนักเรียน มีความต้องการชุดฝึกอบรมทางไกลทุกหัวเรื่องอยู่ในระดับมาก (2) ผลการทดสอบประสิทธิภาพชุดฝึกอบรม พบว่า ทั้ง 3 หน่วยที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นเป็นไปตามเกณฑ์ที่กำหนด 80/80 ดังนี้คือ 82.01/80.49 81.82/80.24 และ 82.13/81.95 (3) ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้รับการอบรม ที่เรียนด้วยชุดฝึกอบรมทางไกล พบว่า มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเพิ่มขึ้นจากเดิมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.5 และ (4) ความคิดเห็นของผู้รับการอบรมที่มีต่อชุดฝึกอบรมทางไกล พบว่า (1) โดยภาพรวมคุณภาพของสื่อประมวลสาระ แบบ

ฝึกปฏิบัติ และซีดีรอมชุดฝึกอบรมทางไกลอยู่ในระดับมาก คุณภาพของประมวลสาระคือ ผู้รับการอบรมมีโอกาสทบทวนเนื้อหาที่เรียน และการสรุปทเรียนช่วยทำให้เข้าใจเนื้อหาสาระดียิ่งขึ้น คุณภาพของแบบฝึกปฏิบัติช่วยทำให้ผู้รับการอบรมได้มีส่วนร่วมในการทำกิจกรรม และคุณภาพของข้อความในซีดีรอมช่วยให้เข้าใจเนื้อหาดียิ่งขึ้น และ(2) โดยภาพรวมของประโยชน์ที่ได้รับจากชุดฝึกอบรมทางไกลอยู่ในระดับมาก โดยข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ ผู้รับการอบรมผู้รับการอบรมสามารถใช้อินเทอร์เน็ตได้อย่างเหมาะสม

สิริวรรณ ศรีพหล (2558) ได้พัฒนาชุดฝึกอบรมทางไกล เรื่อง การจัดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมสำนึกความรักชาติให้เกิดแก่นักเรียน โดยใช้เนื้อหาและแหล่งวิทยาการทางประวัติศาสตร์ สำหรับครูสังคศึกษา การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ (1) พัฒนาชุดฝึกอบรมทางไกล เรื่อง การจัดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมสำนึกความรักชาติให้เกิดแก่นักเรียนโดยใช้เนื้อหาและแหล่งวิทยาการทางประวัติศาสตร์ สำหรับครูสังคศึกษา และ(2) ศึกษาผลการใช้ชุดฝึกอบรมทางไกล เรื่อง การจัดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมสำนึกความรักชาติให้เกิดแก่นักเรียน โดยใช้เนื้อหาและแหล่งวิทยาการทางประวัติศาสตร์ สำหรับครูสังคศึกษา

ผลการวิจัยปรากฏว่า (1) ชุดฝึกอบรมทางไกล เรื่อง การจัดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมสำนึกความรักชาติให้เกิดแก่นักเรียนโดยใช้เนื้อหาและแหล่งวิทยาการทางประวัติศาสตร์ สำหรับครูสังคศึกษา ที่พัฒนาขึ้นทั้ง 3 หน่วย มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ 80/80 ตามที่กำหนดไว้ และ (2) ผลการใช้ชุดฝึกอบรมทางไกลดังกล่าว พบว่า ผลสัมฤทธิ์หลังการฝึกอบรม เรื่องการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมสำนึกความรักชาติให้เกิดแก่นักเรียนโดยใช้เนื้อหาและแหล่งวิทยาการทางประวัติศาสตร์ของครูสังคศึกษาที่เข้ารับการฝึกอบรมสูงกว่าผลสัมฤทธิ์ก่อนการฝึกอบรมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และผลการศึกษาความคิดเห็นของครูสังคศึกษาที่มีต่อชุดฝึกอบรมทางไกล เรื่อง การจัดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมสำนึกความรักชาติให้เกิดแก่นักเรียนโดยใช้เนื้อหาและแหล่งวิทยาการทางประวัติศาสตร์ ในด้านความเหมาะสมของการนำเสนอเนื้อหาในหน่วยที่ 2 และหน่วยที่ 3 มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด และหน่วยที่ 1 มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก

โดยสรุป งานวิจัยเกี่ยวกับชุดฝึกอบรมทางไกลที่กล่าวมาข้างต้น มีผลการวิจัยที่คล้ายคลึงกัน คือ (1) ผู้รับการอบรมต้องการชุดฝึกอบรมทางไกล (2) ชุดฝึกอบรมทางไกลที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นมีประสิทธิภาพ (3) ผู้รับการอบรมที่เรียนด้วยชุดฝึกอบรมทางไกล มีความก้าวหน้าหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน และ (4) ผู้รับการอบรมมีความพึงพอใจต่อชุดฝึกอบรมทางไกลอยู่ในระดับมาก